

Tartu Riiklik Ülikool
NSV Liidu ajaloo kateeder

LOKSA KESKKOOLI AJALUGU
1867 - 1962

DIPLOMITÖÖ

VAIKE KIVIL

ajaloo osakonna mitte-
statsionaarne üliõpilane

Juhendaja ajaloo teaduste
kandidaat S. VAHTRE

*Tei NSV Liidu ajal. kat.
rav. nr. 1737*

Tartu 1963

S i s s e j u h a t u s

Ühiskonna klassideks jagunemise momendist alates omandas noore põlvkonna kasvatamine ja õpetamine klssiseloomu. Üks või teine klass, kes valitseb ühiskonna majandulikku ja poliitilist elu, valitseb samuti kasvatamise ja õpetamise alal, ehitades üles noore põlvkonna kasvatuse ja õpetuse süsteemi vastavalt oma majanduslikele ja poliitilistele vajadustele ning huvidele.

Esmakordselt inimühiskonna ajaloos lõi nõukogude kord kõik võimalused noorsoo igakülgseks arenemiseks ja kehtestas kõigile ühiskonnaliikmetele õiguse haridusele. Nõukogude Liidus on loodud maailma kõige eesrindlikum haridussüsteem, mille eesmärgiks on tulevase kommunistliku ühiskonna liikmete kasvatamine.

Oluline koht noorsoo kommunistlikul kasvatamisel on täita üldhariduslikul koolil, mis peab andma noortele eluks vajalikke oskusi ja teadmisi ja varustama neid kommunistliku maailmavaatega. Selletõttu on Nõukogude Liidus õppetöö ja noorsoo kommunistlik kasvatus riikliku tähtsusega tegevus.

Nõukogude kool ei ole tekkinud tühjale kohale. Nõukogude kooli loomisel kasutati ära kõik eesrindlik, mis oli vana ühiskonna koolis välja töötatud. V.I. Lenin märkis oma kõnes Venemaa Kommunistliku Noorsooühingu III kongressil, et me "peame võtma vanast koolist selle, mis seal oli head... Kommunistiks võib saada ainult siis, kui rikastad oma mälu kõigi vaimsete varadega, mis inimkond on loonud." ¹⁾

---

1) V.I. Lenin, Teosed, 31. kd., lk. 276.

Antud diplomitöö ülesandeks on Loksa piirkonna koolielu tundmaõppimine XIX - XX sajandil Loksa kooli ajaloo näite põhjal.

Kooli ajaloo tundmine on eriti vajalik seoses uue õppeaine - koduloo sissetoomisega õppeplaani. Uheks koduloo programmi nõudeks on tutvustada õpilasi oma kooli minevikuga. Loksa kooli ligi sajandi pikune ajalugu pakub selleks suuri võimalusi.

Kooli ajaloo küsimused on senini vähe valgustust leidnud. Suurem töö selles osas on P. Põllu "Eesti kooli ajalugu," mis on ilmunud kodanlikul ajal. P. Põllu "Eesti kooli ajalugu" on tendentslik, olles kirjutatud klerikaali sulega võimuletulnud eesti kodanluse seisukohalt ja on selletõttu nõukogudevastase iseloomuga.

Vabariigi kooliajaloo marksistlik uurimine on alles algamas. Nõukogude uurijate poolt on kooliajaloo küsimusi valgustatud peamiselt ajakirjas "Nõukogude Kool".

Loksa kooli ajaloo uurimisel on kasutatud V.I. Lenini teoseid rahvakooli ja rahvahariduse kohta. Seadust "Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest NSV Liidus" ja varasemaid koolielu puudutavaid seadusi; ajakirja "Nõukogude Kool"; ajalehte "Nõukogude Õpetaja"; ENSV RAKA materjalidest Kuusalu kihelkonna Kõnnu valla dokumente, ENSV ORKA materjalidest Loksa rajooni Haridusosakonna dokumente; Tallinna Linna ja Harju Rajooni Riikliku Arhiivi materjalidest Harju Maakonna Valitsuse dokumente ja Loksa Keskkooli arhiivi dokumente.

Lühikese aja tõttu ei ole võimalik kogu olemasolevat arhiivmaterjali põhjalikult läbi töötada, mistõttu käesolev diplomitöö ei pretendeeri antud kooli ajaloo ammendavale käsitlemisele. Põhjalik kooliajaloo käsitus ei mahuks ära ühe diplomitöö raamidesse.

Käesolev diplomitöö on esimeseks katseks anda ülevaadet Loksa kooli ajalooisest arengust, materiaalsest

baasist, õpetajate kaadrist ja õppekasvatustööst mitmesuguste ühiskondlike suhete perioodil. Selletõttu nimetatud kooli ajaloo periodiseerimisel olen lähtunud üldisest Eesti ajaloo periodiseeringust, mis kajastub ka peatükkide pealkirjades.

Töö eesmärgiks on Loksa kooli ajaloo põhjal näidata nõukogude sotsialistliku haridussüsteemi eeliseid võrreldes varasemate üldharidusliku kooli ajaloo perioodidega.

I p e a t ü k k

Loksa kool XIX ja XX sajandil kuni Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsioonini

Rahvahariduse juured Eestis ulatuvad juba XVII sajandisse. Algul töötasid linnades ainult mõned koolid kirikute juures. Kiriku ideoloogia mõju tugevdamiseks tehti XVII sajandi lõpul katseid asutada ka talurahvakoole. Selleks kavatseti igasse kihelkonda asutada nn. köstrikskool, kus oleks õpetatud lugemist ja kirjutamist. Emakeelse talurahvakooli rajajaks sai B.G. Forselius, kes alustas õpetajate köstrite ettevalmistamist, 1684. aastal Tartus. Koolide asutamine toimus aga väga visalt, ehitati ainult üksikuid koolimaju. Koolid olid täielikus sõltuvuses pastoritest ja mõisnikest.

Saksa soost mõisnikud ei soovinud hariduse levimist talurahva hulgas, sest see oleks kergendanud talupoegade siirdumist linnadesse ja teistesse Vene kubermangudesse. Mõisnikud kartsid ka samaaegselt, kui talupojad omavad kirjaoskuse, siis valmistavad nad endile ise pärisorjusest vabastamise tõendad - vabaduskirju.

Vaatamata kõigile takistustele, mida mõisnikud talurahva hariduse piiramiseks rakendasid, omandas talurahvas kirjatarkust peamiselt kodusel viisil, sest talupojad ise tundsid suurt huvi lugemisoskuse vastu.

XVII ja XVIII sajandil etendas kirik hariduse levitamisel teatud määral progressiivset osa, sest on teada, et kirikuõpetajad käisid mööda külasid lapsi kodudes katsumas.

Koolmeistrite puuduliku ettevalmistuse tõttu võis veel XVIII sajandi lõpul igaüks, kes lugeda oskas, koolmeister olla.

Hariduse omandamisele avaldas positiivset mõju pärisorjuse kaotamine, mis muutis talurahva elu laheda-

maks. Kooliskäimisele hakati ikka enam rõhku panema. Talupojad tundsid ise vajadust kooli järele ning mitmed edumeelsed mehed pidasid kooli oma juures kodus.¹⁾

1817. aasta detsembris esitas Eestimaa kuberner külakoolide asutamise kohta järgmise kava: igas mõisas, milles meessoost elanike arv oli üle 75 hinge, tuli avada kool. Selles koolis pidi õpetatama lugemist, arvutamist ja katekismust. Korteri ja aiamaa pidi andma koolmeistrile mõis, palga eest pidi hoolitsema vald. Palk pidi koosnema rukkist ja küttest, mille vald oma talupoegadelt sisse nõudis. Peale selle pidid lastevanemad maksma kooliõpetajale eritasu. Järelvalve nende koolide üle jäeti mõisniku hooleks, kuna kooli revideerimine jäeti kirikuõpetajale. Kirikuõpetajad pidid aru andma talurahvaseaduse teostamise komisjonile ja konsistoriumile.

8.veebruari 1819. aastal andis Aleksander I haridusministeeriumile käsu luua Eestimaal alaline komitee külakoolide asutamiseks ja valitsemiseks.

Vastavalt Aleksander I ja kuraatori ^{suu}unelismüstilistele meeleoludele, rõhutati eriti noorsoo kõlblat haridust, mille kindlaks toeks tunnistati ristiusk, mis pidi olema inimsoo "suur kasvataja".²⁾

1856. aasta määrused maarahvakoolide kohta Eestimaa kubermangus nägid ette iga 300 mõlemast soost hinge kohta vallakooli asutamise.

Vallakooliõpetajate ettevalmistamiseks asutati kaks seminari, üks Harju- ja Läänemaa, teine Järva- ja Virumaa jaoks. Üks neist asutati Kuudal, teine Noarootsis.

-----

1) M. Lipp, Kodumaa kiriku ja hariduse lugu II kd., Jurjev, 1890.

2) P. Pöld, Eesti kooli ajalugu, Tartu 1933, lk.93.

Järvamaal töötas ka Ataste eraseminar, mis 1864. aastal ühendati Kuuda seminariga.

1866. aasta~~l~~ vallakogukonna seaduse põhjal andis Ülemkoolikomisjon, kes nimetas enese ka eesti keeles Ülemaks maakoolikohtuks, 22. novembil 1867. aastal välja: "Seadmised ma-ko+lide pärrast Tallinnamaale," mille alusel jagati talurahvakoolid nende ülalpidajate järgi mõisa- ning vallakoolideks.

Selle seaduse alusel määrati kindlaks õpetaja palk, mis tol ajal vastas hea sulase palgale. Õpetaja aastapalk oli umbes 80 rubla, mille moodustas koolitalust saadav sissetulek. Kui talu sissetulek jäi väiksemaks, siis pidi vallavalitsus puuduva osa rahas juurde maksma. Palk tehti kindlaks kirjalikus tehingus, kuhu märgiti ka lubatud küte ja küünlad.

Teadmisi nõuti õpetajalt üsna vähe, peaasi, et õpetaja oskas soravalt lugeda ja kirjutada. Kõige tähtsam oli, et õpetaja tundis hästi katekismust ja piiblilugu ning oskas seda õpilastele hästi edasi anda. Õpetajalt nõuti veel arvutamise tundmist 4 tehte ulatuses nimega ja nimeta arvudega ja murdudega ning, et ta oskaks laulmist õpetada¹⁾.

Loksa kooli rajamine ja tema areng kuni 2-klassiliseks Ministeeriumikooliks nimetamiseni.

Loksa kooli rajamisele asuti 1866.a. sügisel. Kooli alustati ehitustöid ja koolimaja valmis 1867.aasta sügisel. Ehitusmaterjali andis mõis, ehitustöid teostasid valla talupojad kordamööda. Ainult ehitustööde juhataja sai vallalt tasu.²⁾

---

1) P. Põld, Eesti kooli ajalugu, Tartu 1933, lk.115-124.

2) Koolikroonika, lk.21-22.

Kool sai oma nime sellest, et kool ehitati Loksa külla.

Küttega varustas Loksa kooli vald. Kuni 1877. aastani andsid kõik valla mehed kütet ühepalju. Kuid vallarahva hulgas oli toimunud kihistumine ja seepärast otsustati võtta küttepuid rendimaksu suuruse järgi.

Koristajat ega kütjat koolil siis veel ei olnud. Et kooliruumi korrastada, selleks oli tehtud poiste ja tütarlaste vahel tööjaotus. Poisid kütsid ahju, tütarlapsed pühkisid igal hommikul koolitoa põranda puhtaks.¹⁾

Vallavalitsus omistas koolile sel ajal veel vähe tähtsust ja kooli vajaduseks eraldati väga väikesed summad. Seoses üldiste kooliolude avarumisega, suurenesid kooli vajadused ja vallavalitsus oli sunnitud neid järjest rohkem rahuldama.

1869/70.	õppeaastal	kulutati	koolitarbeks	rbl.	6.40
1872/73.	"	"	"	"	9.50
1874/75.	"	"	"	"	30.70
1881/82.	"	"	"	"	66.72
1882/83.	"	"	"	"	81.35
1884/85.	"	"	"	"	164.25 ²⁾

Kui võrrelda neid summasid vallaametnike palgaga, siis võib öelda, et need olid äärmiselt väikesed ja rahuldasiid ainult kõige hädavajalikumaid nõudeid. Vallaametnike palgad olid võrreldes kooli kuludega suhteliselt palju suuremad. Nii maksti 1822/83. õppeaastal vallaametnike palgaks 85 rubla. Ühe vaeslapse ülalpidamiseks maksis vallavalitsus 1884/85. õppeaastal 30 rubla.³⁾

---

1) G. Roosaare suulised mälestused.

2) ENSV RAKA, f. 2740, nim. 1, sü. 1, l. 15-17.

3) ENSV RAKA, f. 2740, nim. 1, sü. 1, l. 20-25.

Roli tummid

Rõisa kolimias

1870.a.

Rele	Esmas- pään	Teisi- pään	Kolmas- pään	Nelja- pään	Viide	Saun- pään
9-10	Uffo õppetus Wanne Testam	Uffo õppetus West Testam	Uffo õppetus Wanna S.	U. S.	Uffo õppetus tateiusmasast	
10-11	Meriminne	Luggeminne West Sastam.	Illus kirjatominne	Sahwip. rehten.	Mailma made õppetus	
11-12	Illus kirjotamine	Sannajärel kirjatamine	Sahwli peal rehtendamine	Illus kirjut.	Rorali Laulmine	
12-1	Urienmisid tattiõpetdega	Wumrite Luggeminne	Urienmisid tattiõpet	West Test. koris. Luggeminne	Ratetiismuse peatatt. maljastle.	
1-2		Näraast Lõunat				
2-3	Sahwli peal rehtendamine	Laularamato Luggeminne	Sannajärel kirjutamine	Sannajärel kirjutamine		Laste õpetamine
3-4	Bibliiluggude Luggeminne	Rorali Laulmine	Rorali Laulmine	Peast arwamine		Kodumaine õpetamine
4-5	Rorali Laulmine	Peast arwamine	Rorali Laulmine	Rorali Luggeminne		

Sommido ja õhto palmed jaread teige koliga
fetsis petud.

Loksa kooli esimestel õppeaastatel oli õpilaste arv umbes 30, kuid kasvas pidevalt. Kool alustas tööd 1867. aastal 23 õpilasega. ¹⁾

1867. aasta seaduse järgi lubati koolides õpetada: 1) lugemist, 2) katekismuse tundmist, 3) kirjutamist, 4) rehkendamist tahvli peal ja peast, 5) piiblilugude tundmist ja 6) laulmist. Kuid peale nende õppeainete lubati vastavalt vajadustele ka teisi aineid õpetada. ²⁾

Loksa kooli esimeseks koolmeistriks oli Jakob Janter, kes oli ühtlasi ka Loksa abikiriku köster ja laulumees. ³⁾ Jakob Janter töötas koolmeistrina kooli asutamisest alates kuni 1874. aastani.

Koolmeistri võttis ametisse vallavalitsus. Selleks tehti kaup teatud aja peale. Vald varustas koolmeistri maaga, mis renditi mõisnikult. Näiteks tehti 1874. aastal mõisahärraga jüripäeval uus kaup 6 aasta peale ja rendiks maksti 120 rubla. Samal aastal tehti ka koolmeistriga kaup 6 aasta peale. ⁴⁾

Kui koolmeister ei olnud vallale meelepärane, võis vald teda hoolimata lepingu tähtaja kestvusest, igal ajal lahti lasta. Selleks leidis vallal alati põhjust.

Tasu maksti õpetajale sellega, et talle anti kasutada maatükk. Kuid maad tuli harida, väetada, külvid teha, saagid koristada, millele koolmeister kulutas suurema osa oma energiast ja ajast.

Kuna maast saadav tulu oleneb sellest, kuidas maad haritakse, siis koolmeister ei võinud maaharimist jätta kõrvaliseks teguriks, sest siis oleks ta jäänud paigata ja ilma igasugustest elatusvahenditest.

---

1) J. Roodsaare suulised andmed.

2) Seadmised ma-kolide pärrast Tallinnamaale, Tallinnas 1867, lk. 3-5.

3) Loksa keskkooli arhiiv, Protokolliraamat 1874-79, lk. 60.

4) ENSV RAKA, f. 2740, nim. 1, sü. 1, l. 35, 37.

Kooli-Tunnistus

Kõnnist Lõssa koolist, aastal 1877 — 1878

koolilapsele Karolina Kuellstein ^{mas} talw; 2^{ne} jagu.

Eluviisid ja toimed.	Õpetused.	Kuida laps õppinud.
<p><i>ole laita?</i></p> <p>Oli loolis 101 päawa</p> <p>Kooli ära 4 päawa</p> <p>Küidetud 4 torda</p> <p>Laihetud ei torda</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lugemine 2. Kalligraahmia 3. Laulmine 4. Katetismus 5. Piibli loud 6. Rehtendamine 7. Dige kirjutus 8. Peast ülespanemine 9. Geograahmia 10. Wene keel <p>lugemine</p> <p>kirjutus</p> <p>keele õpetus</p>	<p><i>Läheb korwa.</i></p> <p><i>On weel waene.</i></p> <p><i>On hea.</i></p> <p><i>Kesknihtwisi.</i></p> <p><i>Wõib ennem küita</i></p> <p><i>Kesknihtwisi.</i></p> <p><i>Oli weel warane õppida</i></p> <p><i>Ka warane eestulewalaial</i></p> <p><i>On ennem hea kui fant.</i></p>

Bunemad peawad kooli jure teada andma, et nemad seda tunnistust on lugenud.

Lõssa

Koolmeister:

J. Jantar.

7. mai Aprilil 1878.

Kooli mõõrmünder:

J. Guurman.

Lõpetanud Kuuda seminari asus Loksa kooli koolmeistrina tööle Joosep Janter 1874. a. (Jakob Janteri poeg)¹⁾

Õpilaste arv koolis oli suurenenud. Õpilased pandi pinkidesse istuma teadmiste järgi, targemad ees- ja nõrgemad tagapool. Koolipingid olid pikad, kuhu mahtus istuma kümme õpilast. Iga pingi paremal pool otsas istus "pingi priimus". See oli pingi parim õpilane ja tema kohustuseks oli veel õhtul tahvlid ära korjata ja hommikul kätte anda. "Pingi priimus" pidi valvama ka vahetunnis korra järgi. Koolis töötas 3 jagu (klassi). Kõik klassid asusid ühes ruumis.²⁾

Õppetöö algas hommikul kell 9.00 ja kestis kella 16.00. Esimene tund oli alati hommikupalve. Sellele järgnesid katekismus ja piiblilootund ning siis alles teised õppeained. Lõunatund oli kell 12.00-13.00.

Esimesel talvel õpiti lugemist testamendist. Alguses loeti kooris, siis lasti üksikult lugeda. Esimesel talvel kirjutati väga vähe. Kirjutamiseks tarvitati tahvlit ja krihvliit. Numbreid õpiti ainult tundma ja kirjutama. Teisel talvel pidid lapsed oskama vabalt kirjutada, siis algas ka rehkendamine. Kolmandal talvel kirjutati sule ja tindiga. Tehti väljkirjutusi testamendist või piibliloost. Õigekirja tekstid võeti samuti piibliloost. Rehkendamiseks tehti harjutusi kõigi 4 tehte peale. Maateaduses õpiti ainult kaardi tundmist. Laulmise tunnis lauldi vaimulikke laule. Mingisuguseid õpikuid ei olnud.

Õpetamisel rõhutati, et õpetaja peab selgesti rääkima ja laste suhtes lahke ning kannatlik olema. Küla-kooli õpetajalt nõuti 1875. aasta seaduse järgi õpetajate seminari haridust. Õpetajat oli õigus esitada kandideerimiseks ametisse kas mõisniku või vallavalit-

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, Protokolliraamat 1874-1880.a.

2) Kooli kroonika, lk. 20.

suse poolt, kes kooli ülal pidas, või mõlemate poolt kooskõlastatult, kui kool lasus mõlemate ülalpidamisel. Loksa kool oli valla ülalpidamiseks.

Vallakoolil olid oma koolivanemad: vallatalitaja, koolivöörmünder ja kirikuvöörmünder. Nende ülesandeks oli hoolt kanda selle üle, et kool täidaks seadusi, jälgida koolimaja korrasolekut, et täidetakse koolikohustust, et koolmeister palga kätte saaks, et kool oleks küttega varustatud, et lapsed kooli tulles lugeda oskaks. Koolivanem pidi tihti käima kooli kontrollimas. Kooli vöörmünder pidi käima kooli kontrollimas üks kord nädalas, teised koolivanemad pidid käima kaks korda kuus. Samuti käis kooli kontrollimas Kuusalu kirikuõpetaja.¹⁾

Et tol ajal siiski Kuusalu kihelkonnas koolis käimisele tähelepanu osutati näitab see, et koolist omavoliliselt puudujaid trahviti rahaga. Rahatrahvi ei määranud üksinda koolmeister, vaid koolikohus. Koolikohtusse kuulusid kiriku vöörmünder J. Silberberg, koolivöörmünder J. Suurman ja koolmeister J. Janter.²⁾

Koolikohus kutsuti kokku ka siis, kui esines õpilaste poolt suuri korrarikumisi. Koolikohus määras kas rahatrahvi või tehti lastevanematele kohustuseks anda lastele kehalist karistust. Koolikohus ise lapsi kehaliselt ei karistanud.³⁾

Õpetaja kohustused määrati enam - vähem kindlaks 1875. aastal tsaarivalitsuse poolt väljaantud seadustega. Nende alusel pidi õpetaja igal tööpäeval, välja arvatud laupäev, kuus tundi päevas andma. Koolmeister pidi teostama kooliõpilaste üle järelvalvet ka peale tunde.

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, Protokolliraamat, 1875-1882.a. lk. 70.

2) Loksa Keskkooli arhiiv, Protokolliraamat, 1875-1882.a. lk. 84.

3) Loksa Keskkooli arhiiv, Protokolliraamat, 1874-1880.a. lk. 92.

Evangeeliumi - Lutheriusu maakoolid ja koolmeistrid ei saanud kroonu poolt mingisugust materiaalist toetust. Et koolmeistrite majanduslikku olukorda parandada, anti neile valitsuse poolt nõu, et püüdnud mõne eraäriga ja kõrvalteenistusega oma sissetulekut tõsta. Näiteks soovitati neil tegelda aianäiduse või mesindusega. Suvisel koolivaheajal soovitati minna tööle äridesse raamatupidajana või ka jooksupoisina.¹⁾ Nii oli koolmeistri palk sageli väiksem kui lihttöömehel. Raske oli leida meest, kes 100-120 rubla eest kogu oma jõu kooli heaks tahtis pühendada.

Kuusalu kihelkonna kooliõpetaja keskmine aastapalk oli 100-120 rubla.²⁾

Koolmeistril ei olnud mingit võimalust oma arvamuste avaldamiseks ja muudatuste tegemiseks. Isegi kõige tühisemates asjades anti talle eeskirjad. Ei olnud mingisuguseid õpetajate nõupidamisi, kus oleks võinud kogemusi vahetada.³⁾

1874. aastal võeti Loksa koolis kasutusele Jakobsoni kooliraamatud: "Kooli lugemise raamat" I, II ja III osa ja geograafia õpik, mille abil püüti rahvale õpetada uut kirjakeelt. Nende kasutamisele astus vastu Kuusalu kirikuõpetaja Kentmann. Vaatamata tema vastuseisule võeti õpikud siiski kasutusele. Ka paljud jõukamad talupojad seisisid uue kirjaviisi vastu, väites, et see koormavat õpilasi. Kuid kooliõpetajad ja mõned eesrindlikumad vallavolikogu liikmed seisisid uue kirjaviisi eest, mis võimaldas uue kirjaviisi võimulepääsu koolis.⁴⁾

---

1) K. Ruut, Eesti rahvakooli ajalugu, Viljandi 1921, lk. 62-66.

2) ENSV RAKA, f. 2740. nim. 1, sü. 82 l. 5, 6.

3) H. Palm, Meie rahvakool, Jurjev 1902.

4) Kooli kroonika, lk. 29-32.

1875. aasta seaduse alusel hakkas koolides kehtima enamvähem kindel kord ja plaanikindel töö. Kooliõpetajate ettevalmistamine paranes Tartu, Kaarma ja Kuuda seminari tööleasumisega.

Õpilaste vanus klasside viisi oli väga erinev, mis näitab, et koolikohustust ei täidetud korralikult. See näitab ka seda, et õpilaste edasijõudmine koolis ei olnud kuigi edukas.

1878. aasta seaduse alusel tuli koolis õpetada järgmisi aineid: 1) usuõpetust, 2) eesti keele lugemist, 3) kirjutamist, 4) rehkendamist, 5) geograafiat, 6) laulmist, 7) vene keelt.

Peeti silmas, et lapsed saaksid jumalasõna kohaselt kasvatatud ja õpetatud. Õppetunnid pidid iga päev algama laulu ja palvega.¹⁾

1883. aastal nõuti õpetajalt, et ta vene ja saksa keele õpetamisega hästi toime tuleks.

1885. õppeaastaks kinnitati külakoolidele järgmine tunnikava:²⁾

Jrk.	Õppeained	I jagu	II jagu	III jagu
1.	Usuõpetus	4	4	4
2.	Rehkendus	4	4	4
3.	Vene keel	3	3	3
4.	Saksa keel	1	1	-
5.	Geograafia	1	1	-
6.	Õigekiri	3	3	3
7.	Ilukiri	2	2	3
8.	Joonistamine	1	1	1
9.	Lugemine	2	2	2
10.	Käsitöö	2	2	2
11.	Laulmine	1	1	1
Kokku		24	24	23

1) Koolipidamise seadus Eestimaa Evangeeliumi Luteruse usu maa-koolidele. Eestimaa Ülema Maa-kooli-kohtu poolt väljaantud Koolipidamise Juhiks, Tallinn 1878, lk. 7-18.

2) ENSV RAKA, f. 2740, nim. 2, sü. 38, l. 32-34.

Usuõpetusel oli koolis kõige suurem tähtsus. Usuõpetuse revideerimisel ei jäänud Kuusalu kirikuõpetaja Loksa kooliga alati rahule, vahel olid usuõpetuses õpilaste teadmised nõrgad. Seda kurtsid ka kõik revideerijad Kuusalu kihelkonnas jamujal. Sellele oli sunnitud tähelepanu pöörama rüütelkonna peamees parun W. Wrangel, kes ütles koolikohtu käsus, et " ... kihelkonna koolikatsujad kaebavad, ... et Jumalasõna õpetus, katekismuse ja piiblilugude õpetus, enamiste koolides väga puudulik on. Lapsed pannakse õpetustükke ja lugusid muidu pähe õppima, ilma selle eest hoolt kandmata, et nemad neist õiete aru saaksid ja et need ka laste südamesse mõjuksid. Sest et Jumalasõna õpetus laste kasvatamise ja õpetuse põhi on..."¹⁾ Õpetajatele tuletati meelde ja manitseti, et nad jumalasõna õpetust püüaksid õieti elustada ja lastele arusaadavaks teha, et õpetajad ise endale materjali selgeks teeks, et õpetajad ilma raamatu abita võiks jumalasõna edasi anda. Kooliõpetajale tuletati meelde, et ta peab selle üle valvama, et lapsed jumalasõnast aru saaksid.

1882. aastal oli vallas vähesel määral märgata haridusela tõusu, sest valla volikogu protokolliraamatus hakkasid ilmuma juba ristide asemel allkirjad.²⁾

Olukord Baltimail muutus pärast Aleksander II trooniletulekut, kes seadis oma poliitika sihiks Baltimail senise erikorra hävitamise nii administratsiooni, omavalitsuse ja kohtu kui ka kiriku alal, mis olid eesti rahvakultuuri arengule vaenulikud. Aleksander II poliitikat jätkasid ka tema järglased ja nii algas aastast 1885 venestusajajärk, mis kestis kuni 1917.aastani. II õpperingkonna kuraatoriks määrati senise balti paruni asemele " tõsine vene mees " Mihail Kapustin.³⁾

---

1) ENSV RAKA, f. 2740, nim. 1, sü. 77, l. 5.

2) ENSV RAKA, f. 2740, nim. 1, sü. 77, l. 58.

3) P.Pöld, Eesti kooli ajalugu, lk. 117.

Et parem oleks teostada kontrolli koolide üle, allu-
tati kõik koolid haridusministeeriumile (1885), ainult
usuõpetus koolis jäeti kirikuõpetajate ja kirikuvalit-
suseorganite kontrolli alla. Koolidesse viidi õppeai-
nena sisse vene keel. Seega seati rahvakool eeskätt
vene keele omandamise teenistusse. Emakeele lubati kasu-
tada ainult usuõpetuse ja emakeele tundides.¹⁾

Peale usuõpetuse pandi suuremat rõhku vene keele
õpetamisele. Vene keelt tuli õpetada lastele juba
esimesest klassist peale, siis kui laps ei olnud täie-
likult omandanud veel emakeelt.²⁾

1891. aasta teisel poolaastal kehtis Loksa koolis
järgmine tunnikava:³⁾

Jrk. nr.	Õppeained	I klass	II klass	III klass
		tundide arv		
1.	Usuõpetus	6	6	6
2.	Vene keel	8	7	7
3.	Eesti keel	8	5	5
4.	Rehkendus	6	6	6
5.	Geograafia	-	2	2
6.	Laulmine	3	3	3
7.	Ilukiri	-	2	2
8.	Võimlemine poistel ja käsitöö tütarl.	2	2	2
Kokku		33	33	33

XIX sajandi lõpul hakati rohkem rõhku panema kooli-
õpikutele. Õpikute koostamisel peeti enam silmas näit-
likustamist. Õpikud varustati piltidega.

Kuigi XIX sajandi lõpul hakati suuremat rõhku panema
näitlikustamisele, oli kooli õppevahendite baas üsna

1) P.Põld, Eesti kooli ajalugu, lk. 117.

2) H.Palm, Meie rahvakool, Jurjev 1902, lk. 28.

3) Loksa Keskkooli arhiiv, Protokolliraamat, 1890-1900.

kasin. Kehtivate seaduste järgi pidi koolis olema; laudu ja pinke vastavalt vajadusele, koolilauad pidid olema varustatud tindipottidega; suur tumemust tahvel, mille teisel poolel olid punased jooned nootide jaoks; üks suur kapp tahvlite, raamatute jne. jaoks; üks seinakell; üks gloobus; üks suur maakaart; üks Euroopa kaart; üks Baltimere kubermangude kaart; üks piibel; eeskirjad ja mingisugune mänguriist.

Õpilastel pidi peale kooliõpikute olema: üks testament, üks katekismus, piiblilood I ja II osa, üks ilukirja ja õigekirja raamat, üks tahvel, üks joonlaud, sulg, pliiats, krihvél.¹⁾

Kuna koolitarvete ja õppevahendite baas oli kooliliiga väike, ei saanud õpetaja õpilastele materjali elavalt ja loovalt esitada. Seega puudus teadmiste omandamisel kindlus, sest näited ja kujundid omandatakse kiiremini ja kergemini ning säiluvad mälus palju kauem.

1899. aastal määrati koolijuhataja Jakob Janter Haljala kiriku köstriks ja uueks koolijuhatajaks tuli Gustav Möll Läänemaalt.²⁾

G. Möll oli väga korralik ja nõudlik õpetaja nii enda kui ka õpilaste suhtes. Koolijuhatajana töötas ta kuni 1903. aastani kuni Ministeeriumikooli asutamiseni.

Loksa kool töötas kooli asutamisest alates kuni 1903. aastani kolme jao (klassi) ning ühe õpetajaga, kes ühtlasi oli ka koolijuhataja.

Koolil sel ajal veel mingisugust raamatukogu õpilaste jaoks ei olnud. Samuti ei korraldatud käsitletud perioodil ka koolipidusid. Igal aastal toimus ainult jõulupuu, kus lastel oli võimalus esineda.

---

1) Koolipidamise seadus Eestimaa Evangeeliumi Luteruse usu maa-koolidele. Eestimaa Ülema Maakooli-kohtu poolt väljaantud koolipidamise juhiks, Tallinn 1878.

2) Kooli kroonika, lk. 16.

Õpilaste arv koolis iga aastaga suurenes , mida näitab järgnev tabel:¹⁾

Aasta	Õpilaste arv
1867/68.	23
1868/69.	28
1869/70.	32
1870/71.	36
1874/75.	48
1875/76.	52
1880/81.	62
1881/82.	64
1888/89.	70
1900/1901.	74

Loksa kool 2-klassilise Ministeeriumikoolina.

1903. aasta 10. septembril teatas vallavanem, et kool on Tallinna II ringkonna Rahvakoolide inspektori ettekirjutuse järele alates 1. juulist muudetud Loksa 2-klassiliseks Ministeeriumikooliks. Riia Koolikonna kuraatori korraldusel 15. juulist nr. 5721 määrati vallale kroonu poolt uue koolimaja ehitamiseks ühekordset toetust 2000 rubla ja kooli ülalpidamiseks 1000 rubla, kooli kapitaliks 640 rubla. Vallal oli omal 1800 rubla. Kooli ehitamiseks oli vaja 7000-8000 rubla.²⁾

Aastal 1900 moodustati nn. " rahvakooli selts " Kõnnu vallas. Seltsi ülesandeks oli kooli abistamine

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, Päevaraamat, 1874-1880; 1880-1901.

2) Kooli kroonika lk. 10-21.

СВИДѢТЕЛЬСТВО

ученика отд. I класса I КЕНДАСКАГО двухкласснаго

М. Н. П. училища *Темисъ Пермана*

1904 года

Учебные предметы.	успѣхи		Поведеніе: 5
	I полугодіе	II полугодіе.	
1) Законъ Божій	4+	4+	Прилежаніе: 5
2) Русскій языкъ	4-	4-	
3) Эстонскій языкъ	4+	4.	
4) Ариѳметика	4-	4-	
5) Географія			Особыя замѣчанія: <i>Переводится</i> Пропустилъ ..... дней.
6) Исторія			
7) Естествовѣдѣніе			
8) Чистописаніе	3.	3.	
9) Черченіе	3.	3.	
10) Пѣніе	4-	4-	
11) Гимнастика			
12) Рукодѣліе			

Значеніе отбѣтокъ: 5 — отлично, 4 — хорошо, 3 — удовлетворительно, 2 — неудовлетв. 1 — худо.

Сіе свидѣтельство нужно предъявить осенью при вступленіи въ училище съ подписью родителя или опекуна

Завѣдывающій: *А. Кашану.*

Преподаватели: *В. Карамъ.*

Ано Перманъ.

majanduslikult.¹⁾ Selts tegi ära suure töö rahasumma-
de kogumisel uue koolimaja ehitamiseks.

Uue koolimaja ehitamine ei läinud sugugi libedasti. Vallavalitsus ei tahtnud selleks otstarbeks raha kulutada. Ka riik ei tahtnud kulusid kanda. Uue koolimaja ehitamise eest võitles rahvakoolide selts Kõnnu vallas. Kuid ka paljud seltsi liikmed olid 2-klassilise Ministeeriumikooli vastu. Kuna aga enamus seltsi liikmeid oli uue kooli poolt, siis kooli asutamine kiideti heaks. Et koolimaja ehitamiseks puuduvaid summasid saada, korraldas selts palju pidusid, mis omakorda aitasid kaasa rahva kultuuritaseme tõstmisele.²⁾

1904. aastal valmis uus koolimaja. Uues koolimajas õpilaste elu mõnevõrra muutus. Kool sai esimese koristaja-kütja. Kuigi koolimaja oli suur ja õpilasi palju, anti koolile ainult üks koristaja-kütja koht. Koristajal oli palju tööd. Ta pidi koristama kõik kooliruumid, samuti internaadiruumid. Kõik koristamistööd anti koristajale, vabastades neist õpilased täielikult.

Vanas koolimajas internaadi jaoks eraldi ruumi ei olnud. Kaugemalt õpilased, kes iga päev kodus ei käinud, ööbisid klassiruumis. Alles uude koolimajja ehitati internaadi ruumid ja õpilastel avanes võimalus hakata valmistama sooja toitu. Õpilased valmistasid algul toitu ise, sest kool sai keetja alles kodanlikus perioodil.

Õpilased pidid kodust kaasa tooma voodi, voodivarustuse ja toidunõud, sest koolil vastav internaadi varustus puudus.

Vaatamata paljudele puudustele, vähendas internaat siiski palju õpilaste vaeva, mis omakorda mõjus positiivselt õppeedukusele.³⁾

---

1) Kooki kroonika, lk. 24.

2) E. Weidenbergi suulised andmed.

3) E. Weidenbergi suulised andmed.

Kooliõpetajad pidid teostama tasuta järelvalvet internaadi õpilaste üle.¹⁾

Esimeseks Ministeeriumikooli juhatajaks oli A. Künnapuu (Olga Lauristini isa). Õpetajatena töötasid V. Karell ja E. Lindeberg.

Vallarahvas oli hirmul maksu suurendamise ees, mis osutus asjatuks, sest riik kandis uute õpetajate palgakulud. Vallalt nõuti ainult endist vallakooli õpetaja palgaraha, 200 rubla, mis läks kooli sisemiste kulude katmiseks.

1905. aastal lahkus A. Künnapuu Loksalt, asudes elama Tallinna. Uueks koolijuhatajaks määrati O. Peet.

Koolis töötas esimesel aastal neli jagu kolme komplektiga, kuid järgmisel aastal juba viis jagu (klassi) kolme komplektiga. Klasside ja komplektide arv püsis sellasena kuni 1917. aastani. Vene keelele pandi väga suurt rõhku. Kohe esimesest päevast algas vene keele õppimine. Kõiki aineid peale emakeele ja usuõpetuse õpiti vene keeles.

Õpilaste vanus klasside viisi oli väga erinev, mis näitab, et koolikohustust ei täidetud korralikult. Samuti ei olnud õpilaste edasijõudmine kuigi edukas. Näiteks 1905/1906. õppeaastal kukkus kevadel katsetel läbi 76 õpilasest 18. 1906/1907. õppeaastal 88 õpilasest 24.²⁾

Paljude rikaste peremeeste pojad ei omandanud õppeaastajooksul läbivõetud materjali. Kevadel kukkusid nad katsetel läbi, kuid suvel käis isa koolimajas, tõi kooliõpetajale koorma moona ja sügisel sai tihti peale poiss või tüdruk katsetel läbi, ilma et oleks pidanud suvel koolimajas õppimas käima.³⁾

---

1) E. Weidenbergi suulised andmed.

2) ENSV RAKA, f. 2740, nim 1, sü. 361, l. 6-7.

3) I. Soosalu suulised andmed.

СВИДѢТЕЛЬСТВО.

Предъявительница сего дочь крестьянина Кендаской вол., Ревельскаго уѣзда, Эстляндской губ. Сальме Хандрекова Лидеманъ, родившаяся 7го сентября 1894 года, вѣроисповѣданія св. - лютеранскаго, обучалась въ КЕНДАСКОМЪ сельскомъ двухклассномъ Министерства Народнаго Просвѣщенія училищѣ съ октября 1904 г. по 27ое мая 1911 года и при отличномъ поведеніи окончила въ немъ курсъ двухклассныхъ сельскихъ министерскихъ училищъ, при чемъ оказала успѣхи:

въ Законъ Божіемъ	хорошіе (4.)
„ русскомъ языкѣ	удовлетвор. (3.)
„ эстонскомъ языкѣ	хорошіе (3½.)
„ ариметикѣ	удовлетвор. (3.)
„ геометріи	удовлетвор. (3.)
„ исторіи	удовлетвор. (3.)
„ географіи	хорошіе (4.)
„ естествовѣдѣніи	удовлетвор. (3.)
„ чистописаніи	хорошіе (4.)
„ рисованіи и черченіи	весьма хорошіе (4½.)
„ пѣніи	хорошіе (4.)

Сверхъ того обучалась рукодѣлю и огородн.,

въ чемъ и выдано сіе свидѣтельство за печатью училища

№ 40
Кенда,
мая 1911 г.

Завѣдывающій:

А. Вез

Преподаватели:

О. Мидеверъ

В. Райкъ

А. Мем

Koolikohustust täideti halvasti eriti sügisel ja kevadel. Rahvas oli vaene ja seepärast kasutati suuremaid lapsi kevadel ja sügisel põllutöödel. Lapsed puudusid koolist palju ja see takistas nende edasijõudmist. Vaesed lapsed, kellel oli vilets rõivastus, pidid ka talvel tihti puuduma.¹⁾

Koolivalitsus võis vabastada õpilasi kooliskäimisest ainult haiguse või mõne muu mõjuva põhjuse pärast.

1910.aastal kaotati ministeeriumikoolides iga aasta võetav õppemaks,²⁾ kuid see ei parandanud sugugi koolikohustuse täitmist. Palju oli vaeseid inimesi, kes oma lapsi ei suutnud koolitada. Kui vaese inimese laps **kässi** ei lõpetanud, siis enamalt jaolt ei pandud teda järgmisel aastal kooli. Suuremad lapsed teenisid jõukaid talupoegi sulastena, väiksemad käisid karjas. Palju oli neid lapsi, kes käisid ainult mõne päeva koolis. Kevadel lõpetas kässi vahel ainult pooled õpilastest.

Esimese Maailmasõja ajal jätsid paljud õpilased kooli lõpetamata. Siis ei olnud koolikohustust. Sõja olukorra tõttu seisis kool sageli, tihti töötati lühendatud tundidega.³⁾

Kohaliku elanikkonna arv pidevalt kasvas, sest Loksale ehitati laevaremonttehas, kuhu said paljud tööliised omale töökohad. Seoses elanikkonna arvu suurenemisega kasvas ka õpilaste arv koolis, mida näitavad järgmised andmed:⁴⁾

---

1) Kooli kroonika, lk. 28.

2) Kooli kroonika, lk. 42.

3) J. Soosalu suulised andmed.

4) Loksa Keskkooli arhiiv, Päevaraamatud, 1903 - 1914.

Õppeaastad	Õpilaste arv
1903/1904.	64
1904/1905.	70
1905/1906.	76
1906/1907.	88
1907/1908.	94
1908/1909.	86
1909/1910.	92
1910/1911.	98
1911/1912.	103
1912/1913.	118
1913/1914.	121

Õpilaste arv kasvas koolis XX sajandi algul ka selle tõttu, et ministeeriumikool tõmbas ligi õpilasi ka kaugemalt. Loksal koolis käisid õpilased: Kõnnust, Kolgast, Viinistult, Harast, Vihasoost.

Koolikroonika andmeil XX sajandil lo aasta jooksul vahetusid õpetajad koolis kiiresti. 1905-1915.aastani töötas koolis lo õpetajat.

Õpetajate sagedane vaheldumine kahjustas tunduvalt õppetööd, sest õpetajad ei jõudnud tutvuda õpilastega ja kohalike oludega.

1909. aastal tuli uueks koolijuhatajaks O. Leo, kes võttis aktiivselt osa ka kultuurielust. O. Leo asutas suure laulukoori, kus käis laulmas palju rahvast. Enamuses lauldi vaimulikke laule, kuid lauldi ka ilmalikke ja isamaalaule. Õpitud lauludega esineti suurte pühade ajal kirikus ja käidi ka laulupidudel.¹⁾

1912. aastal taotles kool poeglaste käsitöö sisseadmist. Töötoa sisustamiseks taotleti riigilt 500 rubla ühekordset ja 150 rublaigaaastast toetust, kuid

---

1) Kooli kroonika, lk. 42.

saadi ainult vallavalitsuselt iga-aastast toetust 50 rubla ja töötoa klass seati sisse. ¹⁾

Koolil sel ajal juba väike raamatukogu oli olemas, kuid peamiselt vene keelsete raamatutega. ²⁾

Koolis siis veel mingisuguseid ringe ei töötanud, õpiti vaid laule ja näidendeid, mida esitati koolipidudel. Koolipidusid korraldati ka ainult puhade puhul.

Klassivälist ja ühiskondlikult kasulikku tööd õppeprogrammides ei olnud ette nähtud. Kooliümbruse kaunistamisest aga võtsid õpilased aktiivselt osa.

Pärast Rahe klassilise Ministeeriumikooli valmimist tehti koolijuhataja A. Künnapuu juhendamisel kooliümbruse korrastamisel ära suur töö. Istutati kuuski, ilupuid, ilupõõsaid ja püsililli. Asutati ka kooliaed, kuhu istutati õunapuid ja marjapõõsaid. ³⁾

Järevalve õpilaste tegevuse üle nõrgenes palju Esimese Maailmasõja päevil, mil sageli vahetusid õpetajad.

Sõja õukorra tõttu olid tihti lühendatud tööpäevad, vahel seisis kool. Selle tõttu hulkusid õpilased järevalveta ringi, otsides mürske ja muud sõjamoona. Õpilased ei osanud laskemoonaga ümber käia, koolis aga ei tehtud selgitustööd, mille tagajärjel jäi mitu õpilast vigaseks. ⁴⁾

XLX sajandi teisel poolel Baltimail teostatud reformid parandasid mõnevõrra kooliolusid, kuid ei muutnud senise koolisüsteemi klassiiseloomu. Töötava rahva jaoks jäid endiselt alghariduslikud ja valitsevate klasside jaoks kesk - ning kõrgemad koolid.

Rahvakoolide ülalpidamiseks kulutati äärmiselt väikesed summad. Selle tõttu olid rahvakoolid sunnitud töötama väga viletsates tingimustes ja olid varustatud väheste õppevahenditega ning halva kooliinvntariiga.

1) Kooli kroonika, lk. 19.

2) J. Soosalu suulised andmed.

3) Kooli kroonika, lk. 52.

4) Kooli kroonika, lk. 19.

Rahvakoolide õppeedukusele mõjus koolmeitrite madal töötasu ja õigusetu olukord. Suur osa lühikesest õppeajast kulutati piiblilugude, katekismuse ja kirikulaulude tuupimisele, mille tõttu õpilased omandasid rahvakoolis vaid hädavajaliku lugemise - ja kirjutamisoskuse ning õige nõrgad algteadmised teistes õppeainetes.

1905-1907. aasta revolutsiooni tulemusena lubati õpetada kahel esimesel õppeaastal emakeeles, kuid revolutsioonijärgsetel aastatel pealetungiv reaktsioon püüdis kõiki revolutsiooni saavutusi miinimumini karpida või neid hoopis likvideerida.

Tingituna talurahva raskest materiaalsest olukorrast, lahkusid paljud õpilased koolist, jättes kooli pooleli. Seoses Loksa kooli pikaajalise tegevusega kadus järjest rohkem kirjaoskamatus ja tõusis rahva kultuuriline tase.

II p e a t ü k k

Loksa kool Suure Sotsialistliku Oktoobrirevo-
lutsiooni ja Kodusõja perioodil (1917-1920).

1905 - 1907. aasta revolutsiooni lüüasaamise tõttu jäi emakeelne rahvakool tol ajal teostamata. Kuid 1917. aastal, niipea kui tsaarivalitsus oli revolutsioonilise rahva ja sõjaväe poolt kukutatud, tõusis emakeelse kooli nõue taas teravalt päevakorda ja Eesti rahvakooli õpetajad asusid südilt selle nõude elluviimise eest võitlema.

Eesti kodanlus oli ka emakeelse kooli poolt, kuid tal ei olnud sugugi kiiret selle nõude elluviimisega, vaid jäi ootama Vene Ajutise Valitsuse luba selles küsimuses. See luba saabus alles 1917. aasta septembrikuu keskpaiku.

Rahvas suhtus sellesse tähtsasse küsimusse hoopis teisiti. Eriti seal, kus olid demokraatlikult ning sotsialistlikult meelestatud rahvakooliõpetajad, asuti koolides kohe emakeelse õppetöö korraldamisele.

Suurt tähtsust omas demokraatlikult meelestatud rahvakooliõpetajate see taotlus, et kool olgu tasuta ja alamastmetel kohustuslik.

Kirik oli rahvahulki aastasadu pimeduses hoidnud ja noorsoole tõelise hariduse andmist takistanud. Võitlus kooli vabastamiseks kiriku mõju alt, kerkis oktoobripäevil taas suure jõuga päevakorda. Demokraatlikult ja sotsialistlikult meelestatud rahvakooliõpetajad seisis kindlalt ilmaliku kooli poolt.

1917. aasta oktoobris koostati Loksa koolis esimene oma soovide kohane tunnikava¹⁾ (vt. järgnev tabel).

---

1) Kooli kroonika, lk. 46.

Koolides kehtestati emakeelne õpetus.¹⁾

Jrk. nr.	Õppeained	I kl.	II ja III kl.	IV ja V kl.
1.	Eesti keel	6	6	6
2.	Matemaatika	5	5	4
3.	Vene keel	6	6	6
4.	Ajalugu	-	1	3
5.	Geograafia	-	2	2
6.	Looduslugu	-	-	2
7.	Usuõpetus	3	3	2
8.	Geomeetria	-	-	2
9.	Joonistus	2	2	2
10.	Ilukiri	2	3-1	1
11.	Laulmine	3	3	3
12.	Võimlemine	2	2	2
13.	Käsitöö	2	2	2
14.	Füüsika	-	-	1
Kokku		31	33	33

Selles tunniplaanis oli positiivseks nähteks see, et õpetamine toimus eesti keeles ja sisse oli võetud käsitöö, kuid õppekavasse oleks võinud jääda võõrkeelena saksa keel, alates V klassist.

Nõukogude võimu kehtestamisega kaotati ära koolides usuõpetus ja palvetamine, koolides hakkas õppetöö toimuma eesti keeles.²⁾

Nõukogude võim asus Eestis rahvahariduse ümberkorraldamisele töörahva huvides. Emakeelne kool oli kõige tähtsamaks teguriks, et muuta haridus töötava rahva lastele kättesaadavaks.

---

1) Kooli kroonika, lk. 48.

2) Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Dokumentide ja materjalide kogumik, Tallinn 1957. lk. 401 - 402.

Laiendati koolivõrku, avati lisaklassid. Hakati pöörama suuremat tähelepanu õpetajate töökogemuste vahetamisele. Loksa koolis oli ajal koolijuhatajaks A. Noorkukk. Loksa kooli õpetajad võtsid osa Harjumaa õpetajate kokkutulekust.¹⁾

Saksa okupatsiooni tulekuga lasti palju demokraatlike vaadetega eesrindlikke õpetajaid lahti. Nii pidi lahkuma oma töökohalt Loksa kooli juhataja A. Noorkukk. Uueks koolijuhatajaks sai M. Raedov.

1918. aasta augustis käsutati kõik algkooliõpetajad kuuajalistele saksa keele kursustele.

1918. aasta veebruari lõpul katkestas saksa okupatsioon, mis kehtis 9 kuud, nõukogude võimu ümberkorraldused. Saksa okupatsioonivõimud tühistasid kõik nõukogude võimu korraldused rahvahariduse alal ja asusid eesti kooli saksastamisele. Töötamine Eesti koolides kehtestati preisi õppekavade järgi.²⁾ Koolides kehtestati uuesti usuõpetus. Koolide õppekavva viidi sisse saksa keel. Kolme klassiliste koolide jaoks kehtestati järgmine tunnikava:³⁾

Jrk. nr.	Õppeained	I kl.	II kl.	III kl.
1.	Usuõpetus	6/2	3	3
2.	Eesti keel	6	3/4	3
3.	Saksa keel	6	10	10
4.	Ilukiri	-	2	2
5.	Behkendamine	3-4	4	4
6.	Maateadus	-	-	2
7.	Looduslugu	-	-	2
8.	Joonistamine	-	-	2
9.	Laulmine	1	1	1
10.	Kehaline kasvatus	1	1-2	1-2
11.	Käsitöö	-	(1)	(2)
Kokku		20-21	24-26	30-32

1) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 1, sü. 2, l. 32.

2) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 1, l. 8

3) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 1, l. 8.

Bellest tunniplaanist võib järeldada, et pearõhk pandi saksa keele omandamisele kuna eesti emakeele õpetamisele pöörati hoopis vähem tähelepanu. Ka usuõpetust peeti tähtsaks õppeaineks.

Saksa okupatsiooni ajal kandis Loksa kool Kõnnu kõrgema rahvakooli nime. Oli komplekteeritud viie jaoga (klassiga) ja kolme õpetajaga.¹⁾

1918.aastal kehtestati õpetajatele järgmine palga alammäär: II liigi õpetaja palk määrati kindlaks 400 - 500 rubla, III liigi õpetaja palgaks määrati 460 - 610 rubla. Iga õpetaja sai kommunaalteenustena palgale lisaks tasuta korteri, kütte ja 2 tiinu maad. Need määrad kehtisid maaõpetajate kohta.

Korteriüüri maksis see asutus, kes kandis kooli kulusid. Maa asemel, kui õpetaja ei soovinud maad kasutada, võis võtta 25 marka kuus.²⁾ Kuid nagu andmed näitavad ei peetud neist kindlaksmääratud palgamäärades sugugi kinni, palgad olid üle poole ettenähtuse madalamad. See põhujstas, et õpetajad jätsid sageli õpetajaameti maha ja läksid kõrgemapalgalisele tööle.³⁾

Õpetajate palk oli sageli mitu kuud välja maksmata. Nii oli 1918.aastal Harju maakonnas juuli, augusti, septembri ja oktoobri töötasu õpetajatele välja maksmata.⁴⁾

Saksa okupatsiooniaegne maakonna valitsus järtis 100000 rubla võlga Harju Maakonna Valitsusele. Paljude õpetajate palk oli veel pärast okupatsiooniaega kaua välja maksmata.

---

1) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 9, l.33.

2) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim.4, sü. 8, l. 157.

3) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 8, l.8.

4) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim.4, sü. 10, l.121.

Harju Maakonna Koolivalitsuse ringkirjaga nr. 8. 1918. aastast võeti kõik õpetajad, kes olid okupatsioonivõimude poolt lahti lastud, tagasi tööle.¹⁾

Loksa kooli endisele koolijuhatajale (A. Noorkukele) anti võimalus oma tööd jätkata, millest aga viimane keeldus.

1918. aasta Novembrirevolutsioon Saksamaal soodustas okupatsioonivõimu likvideerimist ja nõukogude võimu taastamist Eestis.

Lühikest aega eksisteerinud Eesti Tööraha Kommuun heitis kõrvale Saksa okupatsioonivõimu reaktsioonilised korraldused ja pani taas maksma nõukogude võimu seadused ja määrused. Koolides kehtestati õppekeelena eesti keel, kõrvaldati usuõpetus ja palvepidamine. Kaotati kõik seniaegsed koolide ülemused ära, kogu sellekohane võim koondati soldatite ja linna vabrikutöölise nõukogude kätte.²⁾ Kool seati rahva teenistusse.

Nõukogude võimu perioodil lubati ajutiselt kasutada vanu õpikuid, jättes välja reaktsioonilise sisuga õppetükid. Asuti uute õpikute koostamisele.

1918. aasta detsembris määrati Harju Maakonna Valitsuse Haridusosakonna ringkirjaga talvine koolivaheaeg 20. detsembrist kuni 7. jaanuarini 1919. aastal.³⁾

1918-1919. õppeaasta I poolaasta tunnikava koostati okupatsiooniaegse inspektori H. Põllu ettekirjutise kohaselt⁴⁾ (vt. järgnev tabel).

---

1) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 8, l. 6.

2) K. Ruut, Eesti rahvakoolide ajalugu, Viljandi 1921, lk. 63.

3) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 9, l. 5.

4) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 8, l. 18.

Jrk. nr.	Õppeained	I kl.	II kl. III kl.	IV kl. V kl.
1.	Eesti keel	6	4	4
2.	Saksa keel	6	8	6
3.	Aritmeetika	5	4	4
4.	Ajalugu	-	2	2
5.	Geograafia	-	2	2
6.	Looduslugu	-	-	2
7.	Füüsika	-	-	1
8.	Usuõpetus	4	4	3
9.	Geomeetria	-	-	2
10.	Joonistus	1	2	2
11.	Ilukiri	-	2	2
12.	Laulmine	3	3	3
13.	Võimlemine	2	2	2
Kokku		27	33	34

Endiselt jäeti kõige rohkem tunde saksa keele jaoks. Palju tunde eraldati ka usuõpetusele. Tööõpetus, mis annab õpilastele praktilisi teadmisi jäeti õppekavast välja.

Kui võrrelda nõukogudeaegset tunnikava okupatsiooniaegse tunnikavaga, siis nõukogudeaegne tunnikava andis õpilastele palju rohkem teoreetilisi ja praktilisi teadmisi, sellest oli välja jäetud mõttetut usuõpetuse tuupimine, millele kulutati okupatsiooniajal palju tunde. Saksa keele tundide arvu vähendati, kuna emakeele õpetamisele pandi suuremat rõhku.

Kuna okupatsiooni ajal olid õpetajate palgad kuude viisi maksmata, siis ei hoolinud õpetajad ka õppetööst. Kui õpilane vastas halvasti, kuid tal õige vähe õppetükist aimu oli, ei pandud talle puudulikku hinnet. Mitteedasijõudjate õpilaste suhtes ei võetud midagi ette, need jäeti lihtsalt istuma. Koolikohustuse täitmine oli jäetud õpilaste endi asjaks. Sellest tulenevalt, kui õpilased jõudsid VI klassi oli neist vaevalt

pooled järele jäänud. Kooli lõpetas tavaliselt kevadel 10- 12 õpilasest 7- 8.

Õppevahendeid ei toonud ükski õpetaja klassi, mida koolis sel ajal veel ei olnud. Olid ainult mõned kaardid ja gloobus, mida vahel kasutati.

Raamatukogu sel ajal koolil veel ei olnud, olid ainult mõned eksemplarid venekeelseid raamatuid.

Samuti puudusid koolis ringid ja õpilasorganisatsioonid. Sõja ajal ei tehtud ka isetegevust.

Nõukogude võim vastandina saksa okupatsiooni võimule seadis kooli eeskätt töörahva teenistusse. Emakeelse kooli kaudu püüti teha kool töötava rahva lastele kättesaadavaks. Koolides kaotati mõttetu usuõpetuse tuupimine, mille tundide arvel suurendati teiste õppeainete tundide arvu.

Võrreldes eelneva perioodiga arenes kool edasi, mida näitab õpilaste arvu suurenemine, kehtestati emakeelne õpetamine. Suuremat rõhku hakati panema ka õpetajate töökogemuste vahetamisele.

III p e a t ü k k

Loksa kool kodanliku diktatuuri perioodil (1920 - 1940)

7. mail 1920. aastal Asutava Kogu poolt vastu võetud avalikkude algkoolide seadusega pandi alus kooli süsteemile, mis kestis kodanlikus Eestis 1920 - 1924. aastani. See seadus tunnistas rahvahariduse põhiprintsiibiks emakeelse ja ilmliku ühtluskooli. Kuid kodanlikul koolisüsteemil oli klassiiseloos, sest töötavate hulkadele polnud hariduse omandamine millegagi kindlustatud.

Kohustuslik tasuta 6-klassiline algkool moodustas ühtluskooli esimese astme. Algkool võis olla ühis- või lahuskool, selle järele, kuidas otsustasid kooli ülalpidajad. Koolikohustus pidi kestma 7. - 16. eluaastani või algkooli kursuse lõpetamiseni. Kui õpilane sai 16 aastat vanaks õppeaasta kestel, pidi ta koolis käima kuni selle õppeaasta lõpuni. Kuid tegelikult lükati algkoolide seaduses ettenähtud kuueklassilise kohustusliku alghariduse elluviimine edasi ja kooliharidust nõuti ainult nelja klassi ulatuses.

1919. aastal töötas Loksa kooli juhatajana R. Raedov, kes aga oma tööga hästi toime ei tulnud. 1920. aastal vallandati R. Raedov ja uueks koolijuhatajaks määrati A. Mikiver. Kool töötas viie-komplektilisena viie õpetajaga.

1921/22. õppeaastal lahkus õpetaja L. Tromberg, kuid uut õpetajat juurde ei saadud ja selletõttu jäigi esimene klass sügisel vastu võtmata.¹⁾

---

1) Tallinna linna ja Hrju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 1, l. 89, 90.

1922/23. õppeaastal avati koolis veel kuues klassikomplekt ja võeti vastu ka esimene klass, kuhu ilmus 82 õpilast. Kooli tuli juurde kaks uut õpetajat.¹⁾

Kooli juures töötas internaat, kus oli 50 õpilast. Õpilased pidid voodi ja voodipesu kodust kaasa tooma. Alguses õpilased valmistasid ise endale sooja toitu, kuid seda ainult harva. Koolijuhataja A. Mikiver tegi lastevanemate hulgas selgitustööd internaadiõpilaste üleviimiseks soojale toidule. Alguses seisis selle vastu rikkad peremehed, kes tahtsid oma lapsi paremini toita ja ka vaesed, kes ei jõudnud toidunormi tuua. Lõpuks 1922. a. koostati lastevanemate üldkoosolekul keskmised toidunormid, mis küll vaestele tekitasid raskusi, kuid kõik õpilased hakkasid saama sooja toitu.²⁾

Et parandada koolikohustuse täitmist, suurendati 1919. aastal trahvirahasid koolikohustuse mittetäitmise eest. Kui õpilane puudus esmakordselt, trahviti teda 1 - 5 marga ulatuses, mitmekordsel puudumisel 3 - 10 marga ulatuses.³⁾

1919-1920. aasta määruse järgi keelati asutustel koolikohustuslike õpilaste tööle võtmine. Vastasel korral määrati asutusele trahvi loo - loo marga ulatuses.⁴⁾

Kuigi õpilased puudusid palju, aitas see seadus parandada koolikohustuse täitmist.

Koolikohustuse täitmise üle teostas valvet kooli hoolekogu, kellele oli koolijuhataja kohustatud õpi-

---

1) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 1, l. 89, 90.

2) Avalikkude algkoolide seadus. Vastuvõetud Asutava kogu poolt 7. mail 1920. Tallinn 1920, lk. 13.

3) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 1, l. 89, 90.

4) Samas.

laste puudumise üle aru andma igal nädalal. Hoolekogul on õigus trahvida koolikohustuse mittetäitjaid iga puudunud päeva eest 1 - 20 marga ulatuses. Summad läksid kooli kasuks.¹⁾

1919. aastal moodustati Loksa koolis hoolekogu,²⁾ mille koosseisu pidid kuuluma 1) 2 lastevanemate esindajat, 2) 2-3 õpetajat, nende hulgas koolijuhataja, 3) esindaja maakonna haridusnõukogu poolt kooliringkonnast, 4) esindaja kulude kandja asutuse poolt.³⁾ Hoolekogul olid suured õigused, ta võis kõigisse kooli asjadesse segada oma äranägemise järgi.⁴⁾ Hoolekogu võis esitada õpetajaid kandideerimiseks.

Algkooli õpetajad määrati ametisse valimise teel. Õpetajaks valiti neid, kes olid õpetaja-kutse omandanud, kas õpetajate seminaris või mõne muu kesk- või kõrgema õppeasutuse lõpetanud.⁵⁾

Õpetajate kaader kodanlikul ajal Loksa koolis oli võrrelemisi püsiv. Koolijuhataja vahetamist ei toimunud. Koolijuhataja A. Mikiver, kes määrati Loksa kooli juhatajaks 1920. aastal, töötas samal kohal kuni 1950. aasta sügiseni.

1939. aastal ja hiljem võeti õpetajaid tööle ja vallandati Haridusministeeriumi Kooliosakonna poolt.⁶⁾

1922. aastal otsustas Harju maakonna Haridusosakond hakata õpetajatele paika välja maksma vallakassa kaudu.⁷⁾

Õpetajate nädal^atundide arv 1923. aasta tariifide järgi oli algkoolis 28. Koolijuhataja andis iga juha-

1) Avalikkude algkoolide seadus. Vastuvõetud Asutava kogu poolt 7.mail, 1920. Tallinn 1920, lk. 14.

2) A. Mikiveri suulised andmed.

3) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 1, l. 89, 90.

4) A. Mikiveri suulised andmed.

5) A. Mikiveri suulised andmed.

6) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 1, l. 125.

7) Samas, sü. 882, l. 84.

tatava klassi kohta 2 tundi nädalas vähem õpetaja nädaltundide normaalarvust, kuid mitte alla 8 tunni nädalas.

Koolijuhatajad, juhatajate abid ja õpetajad said kooli ülalpidajalt korteri ühes kütte ja valgustusega, mille eest nende palgast maal 10% maha arvati. Nendes kohtades, kus ei olnud võimalik õpetajale korterit anda, anti õpetajale palk kätte täiel määral.

Loksa kooli õpetajate korteriolud olid head, sest koolimajas oli 3 korterit õpetajatele (2 tuba ja köök) ning juhataja jaoks (3 tuba ja köök).

1926. aastal kehtisid järgmised algkooliõpetajate palganormid¹⁾ (vt. järgnev tabel lk. 36).

Nende normide järele maksti palka kohtades, mis olid elukalliduse järgi arvatud esimesse liiki, teistes kohtades alanes kuu töötasu 5 või 10 % võrra.²⁾

Õpetajatele maksti ka pensioni ja ühekordset toetust, kuid vähe oli neid, kes pensioni välja teenisid. Vanemad õpetajad vabastati töölt tööpuudusel, eriti neid õpetajaid, kelle mees töötas. Loksa algkoolis vabastati töölt õpetaja A. Veidenberg.³⁾

Õpetajad võtsid aktiivselt osa kohalikust kultuurielust. Näiteks A. Mikiveril oli kord 10 ühiskondlikku ülesannet. Õpetaja Sommer korraldas ümbruskonna rahvale loenguid. Loengutega esinesid tavaliselt eriala töötajad, nagu metsnik, koorejaama juhataja, õpetajad jne. Loengud toimusid igal kolmapäeval. Loengutest võttis keskmiselt osa 80 inimest. Hiljem hakati ka lastevanemate koosolekutel loenguid pidama. Lastevanemate koosolekutel peeti loenguid arstiteaduslikel ja koduümbruse kaunistamise teemadel.

---

1) Eesti Maa- ja Rahvas. Kultuur, Tartu 1926, lk. 963, 964.

2) Eesti Maa- ja Rahvas. Kultuur, Tartu 1926, lk. 964.

3) A. Mikiveri suulised andmed.

Algkooli õpetajate palgamäärad kodanlikus Festis 1926.a. 1)

	Juhataja koolis, kus 7 või enam klassi- komplekti			Juhataja koolis, kus alla 7 klassikomplekti ja juhataja abi			Õpetaja		
	I järk MK	II järk MK	III järk MK	I järk MK	II järk MK	III järk MK	I järk MK	II järk MK	III järk MK
Koolitöö praktika	15.300	11.700	8.700	13.500	9.900	7.700	11.700	8.700	6.800
12-a. praktika	15.300	11.700	8.700	13.500	9.900	7.700	11.700	8.700	6.800
8-a. praktika	13.500	9.900	7.700	11.700	8.700	6.800	9.900	7.700	6.200
4-a. praktika	11.700	8.700	6.800	9.900	7.700	6.200	8.700	6.800	5.800
Vähem kui									
4-a. praktika	9.900	7.700	6.200	8.700	6.800	5.800	7.700	6.200	5.500

1) Festi Maa. Rahvas. Kultuur, Tartu 1926, lk. 963-964.

Kooliõpetajad korraldasid ümbruskonna rahvale ka käsitöö kursusi, millest võeti aktiivselt osa.¹⁾

Lastevanemate koosolekuid kutsuti kokku vähemalt kolm korda aastas. Lastevanemate koosolekutel arutati peamiselt õpilaste ühistöitlustamist ja tehti kokkuvõtteid õppetööst.²⁾

Suurt tähtsust õpetajate töökogemuste vahetamisel omasid õpetajate kongressid ja Harju maakonna kooliõpetajate seltsi koosolekud, kus arutati põhjalikult õppekavasid, koolide tervishoiu ja õppeabinõude olukorda, laste raamatukogude olukorda, koolide ühtlust, koolide võrku, koolikorraldust jne. Nendes küsimustes võtsid asjalikult sõna paljud õpetajad, avaldades oma arvamusi.³⁾

1919. aasta määruse järgle määrati õppekeeleks emakeel, võõrkeel lubati vabatahtliku ainena IV klassist alates, usuõpetus oli vabatahtlik, kuid üle kahe tunni ei tohtinud nädalas olla.⁴⁾ Loksa koolis oli võõrkeeleks saksa keel.

1920. aasta kooliseaduse alusel määrati algkooli õppeaineteks: 1) kodulugu, 2) emakeel, 3) laulmine, 4) võimlemine, 5) käsitöö, 6) joonistamine ja joonestamine, 7) aritmeetika, 8) geomeetria, 9) looduslugu ühes tervishoiuga, 10) maateadus, 11) ajalugu, 12) võõrkeel, 13) kodanikuteadus.⁵⁾

Aastas oli õpilastel tavaliselt 3 vaheaega: talvine vaheaeg 24. detsembrist 3. jaanuarini, kevadevaheaeg oli 9.-15. aprillini/ ja suvine koolivaheaeg 30. maist

---

1) Kooli kroonika.

2) Kooli kroonika.

3) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 10, l. 12, 24 ja 25.

4) Samas sü. 8, l. 25.

5) Avalikkude algkoolide seadus, lk. 13.

kuni 28. september.¹⁾

Kuna sügiseste põllutööde ajal suuremad lapsed kooli ei ilmunud, siis oli paratamatult vaja kooli-aja algust edasi lükata.

Alates 1924. aastast toodi Loksa kooli sisse usuõpetus.²⁾

1925/ 26. õppeaastal kehtis järgmine tunnikava:³⁾

Jrk. nr.	Õppeained	I kl.	IIkl.	III kl.	IV kl.	V kl.	VI kl.
1.	Emakeel	6(7)+	6(7)+	5	5	4	4
2.	Kodulugu	3	3	3	-	-	-
3.	Usuõpetus	2	2	2	2	1	1
4.	Matemaatika	5(6)+	5(6)+	5	5	5	5
5.	Looduslugu	-	-	-	4	4	5
6.	Maateadus	-	-	-	2	2	2
7.	Ajalugu	-	-	-	2	2	2
8.	Kodanikuteadus	-	-	-	-	-	1
9.	I võõrkeel	-	-	4	4	3	3
10.	II võõrkeel	-	-	-	-	3	3
11.	Joonistamine	2	2	2	2	2	2
12.	Käsitöö	2	2	2	2	2	2
13.	Laulmine	2	2	2	2	2	2
14.	Võimlemine	2	2	2	2	2	2
		24(26)+	24(26)+	27	32	32	34

+ Arvud sulgudes on tundide arvud maakoolides.

Seda tunnikava lubati ka muuta. Selleks andis õpetajatele õiguse Haridusministeeriumi seletuskiri, mille alusel lubati seda kohandada vastavalt kohalikele oludele ja õpilaste arenemisele. Õppekavades jaotati ained nii, et õpetamine läks tuntult tundmatule. Esimesel aastal oli õppematerjaliks õpilase

1) Eesti Maa. Rahvas. Kultuur. Tartu, 1926, lk.962.

2) Eesti Maa. Rahvas. Kultuur Tartu 1926, lk.962.

3) A. Mikiveri suulised andmed.

lähem ümbrus, teisel õppeaastal juba õpilase laiem ümbrus, kolmandal õppeaastal sama, mis eelmiselgi, kuid juba põhjalikumalt, nii et neljandal õppeaastal oleks selle eelnevate materjalidele toetusvõimalik anda lühikest ülevaadet kodumaast ja heita pilku väljas poole kodumaa piire; viiendal õppeaastal anti lühike üldine ülevaade kogu maailmast ja kuuendal õppeaastal tehti kokkuvõtteid ning anti praktilisi teadmisi.¹⁾

Rohkem hakati rõhku panema laste füüsilise arengu jälgimisele. Hakati perioodiliselt teostama aruandlust laste füüsilise arengu kohta.²⁾

Õppeedukus oli koolis võrreldes eelmise perioodiga tõusnud, klassikursust jäi kordama vähem õpilasi.³⁾

Koolijuhataja A. Mikiveri ajal kujunes välja ka juba mõningal määral internaadi õpilaste päevarežiim. Õpilased pidid hommikul kell 6.00 tõusma, kella 6-7 riietumine, pesemine ja tubade korrastamine, kell 7-8 õppimine, 8-8.50 söömine. 10 minutit enne kell 9 läksid hommikupalvele. Kell üheksa algasid tunnid, mis kestsid 10 minutiliste vaheaegadega kuni kell 12.15, millele järgnes lõunavaheaeg kuni 12.50. Peale lõunavaheaega kestsid veel tunnid kuni kell 16.00. Kell 16.00 oli õhtuode. Internaadi õppetunnid algasid kell 17.00 ja kestsid kell 19.00. Kell 19.00-20.00 oli söögitund, mille järele I ja II klassi õpilased läksid magama. Kell 20.00-21.00 oli veel õppetund, siis läksid kõik õpilased magama.

Kõik õpetajad olid kordamööda internaadis korrapidajateks, igauks korraga ühe nädala. Õpetajatele töö eest internaadis palka ei makstud. Iga korra-

---

1) Eesti Maa. Rahvas. Kultuur. Tartu 1926.

2) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f.884, nim.4, sü. 8, l. 48.

3) A. Mikiveri suulised andmed.

pidaja - õpetaja oli kohustatud alates 1924. aastast igal hommikul hommikupalvet pidama.¹⁾

Õpetajatel- korrapidajatel olid abiks õpilased- korrapidajad. Poisid aitasid puid saagida ja sisse tuua, tütarlapsed olid köögis keetjal abiks.²⁾

See oli muidugi progressivne nähe, et internaat töötas päevareziimi alusel, kuid sellel päevareziimil olid ka omad puudused. Nimelt õpilased tõusid hommikul liiga vara. Hommikvõimlemist üldse ei tehtud. See lo minutit, mis kulutati palvusele, oleks võinud jätta puhkusele. Muidugi olenes see üldisest tobleaegsest koolikorraldusest. Õhtune vaheaeg oli liig lühike. Õpilased saadeti vara magama. Kuna õpetajad selle töö eest tasu ei saanud, siis ei olnud nad ka huvitatud tööpäeva pikendamisest.

Vaatamata kõigile puudustele võimaldas eelpooltoodud päevareziim teostada paremini õppekasvatustööd.

Kooli õppenõukogusse kuulusid: 1) kõik õpetajad (kaasa arvatud tunniandjad), 2) hoolekogu esindaja, 3) lastevanemate esindaja. Õppenõukogudel kinnitati, tööplaanid, "kinnitati" ülevalt poolt tulnud korraldused ja õpetajad tööle, arutati koolipidude korraldamist. Kuid pedagoogilises nõukogus ei tehtud metoodilist tööd. Arutati küll, et selles ja selles klassis ei lõpeta niipalju õpilasi klassikursust, kuid ei analüüsitud põhjusi, miks see nii oli ja kuidas oleks võinud olukorda parandada. Eriti halb oli õppeedukus lõpuklassis, milles väga palju õpilasi jäeti klassikursust kordama (vt. tabel lk. 41).

---

1) A. Mikiveri suulised mälestused.

2) Kooli kroonika.

Õppeaasta	Õpilaste arv lõppklassis	Anti lõputunnistusi
1923/24.	38	31
1924/25.	21	17
1925/26.	20	17
1926/27.	24	20
1927/28.	18	16
1928/29.	24	21
1929/30.	~~23~~	~~26~~
1930/31.	20	17
1931/32.	29	20
1932/33.	30	25
1933/34.	24	22
1934/35.	28	24
1935/36.	18	14
1936/37.	28	22
1937/38.	31	27
1938/39.	20	20
1939/40.	29	24

Tabelist nähtub, et õppeedukus kooli lõpuklassis oli veel siiski madal. See ei kehti mitte ainult lõpuklassis, vaid kogu kooli ulatuses.

1938/39. õppeaastal Harjumaa Haridusosakond pani rohkem rõhku uuenduste sisseviimisele kõikide õppeainete õpetamisel. Selle üle teostati ka kontrolli. Koolidesse saadeti trükitud leht, kus olid küsimused iga õppeaine kohta. Loksa algkoolis kasutati uuendustena: 1) omapärajundatud küsimusi maateaduses ja maatematikas; 2) kasutati lugemiskaste; 3) maateaduses pildimaterjali.¹⁾

Rõhku pandi ka kooliaedadele, juhiti koolide tähelepanu sellele, missuguseid taimi pidid nad kooliaias kasvatama. Rõhutati, et koolid kasvataksid neid taimi,

---

1) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv
f. 884, nim. 4, sü. 847, l. 11.

Loksa koolimaja.

Eesti
Estland.

Koolimaja 1903.a. ja....

1927.a. kevadel pärast tuleõnnetust

mida õppeprogrammides läbi võetakse.¹⁾

1927. aasta kevadisel koolivaheajal tekkis tulekahju Loksa koolimajas. Millest tulekahju tekkis, selle kohta kindlad andmed puuduvad.

Tulekahju ei suudetud kustutada ja koolimajast jäid järele ainult varemed. 223 õpilast olid kaotanud oma õppimisvõimaluse. Õppetöö siiski seisma ei jäänud. Klassid jaotati laiali eraldi asuvatesse küla majadesse. Olgugi, et õppetöö läbiviimisega oli väga suuri raskusi, kuid siiski selle kulgemiseks tehti kõik, mis võimalik.

30.märtsil 1927.aastal esitati palvekiri riigivanemale, milles paluti toetust uue koolimaja ehitamiseks.²⁾ Avaldus rahuldati ja määrati toetus koolimaja ülesehitamiseks. Uus koolimaja ehitati valmis 1927. aasta lõpuks. Koolimaja oli kahekordne paekivi ehitus, milles oli ka palju avaramad ruumid võrreldes vana koolimajaga.

1939. aastal hakati suuremat rõhku panema koolipinkide suurusele ja töötati õpilaste eale vastavalt välja pinkide tüüpprojektid, mille järgi hakati valmistama uusi koolipinke. Loksa koolis asendati vanad lagunenenud pingid uutega, kuid kõikide pinkide asendamiseks ei jätkunud summasid.

1935.aastal võtsid Loksa kooli õpilased koos nelja õpetajaga osa Harjumaa koolide laulupäevast.

Koolis töötas noorkotkaste ja kodutütarde organisatsioon^a, mis oma olemuselt oli täiesti kodanlik organisatsioon, enamus sellesse organisatsiooni kuuluvaid õpilasi olid jõukate vanemate lapsed.

Organisatsioonide tööd püüti huvitavaks teha. Neile

---

1) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü.847, l. 7.

2) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü.882, l. 1.

korraldati lõkkeõhtuid, laagreid ja matku. Laagrid korraldati ka koos naaberkoolidega, näiteks Viinistu algkooliga. 1936/37. õppeaastal kevadel korraldati maleva laager noorkotkastele Kuusalus, millest ka Loksa õpilased osa võtsid.¹⁾

Õpilasi tõmmati kaasa kooliümbruse korrastamisele. Rajati kooliaed, istutati ilupuid ja pöõsaid.

Väga puudulik oli kooli õppevahendite baas. 1925. aastal oli koolil kokku õppevahendeid 235. Nendest keeltes 27, loodusteadus 62, maateaduses 45, ajaloos 38 ja teistes ainetes 63.²⁾ Õppevahendite baasi siiski aastate jooksul aeg-ajalt täiendati. 1936. aastal oli juba õppevahendeid 787.³⁾

Oli olemas ka õpilaste ja õpetajate raamatukogu, kuid raamatute arv oli väike. 1919. aastal oli kooli õpilaste raamatukogus vene keelseid raamatuid 240 eksemplari ja eestikeelseid 15 eksemplari. Õpetajate raamatukogus : venekeelseid 205, saksaakeelseid 12 ja eestikeelseid 30.⁴⁾

Raamatukogu suurendamisele tol ajal siiski rõhku pandi, sest kool korraldas pidusid, mille sissetulek läks raamatukogu täiendamiseks.

1922. aastal korraldas kool peo raamatukogu heaks. Sama toimus ka 1924. aastal, 1927. aastal ja 1930. aastal. 1930. aastal oli õpilaste raamatukogus raamatuid 529 eksemplari ja õpetajate raamatukogus 480 eksemplari. Raamatukogu täiendamine toimus ka pidevalt järgnevatel aastatel. Raamatukogu juhatajat Loksa koolil ei olnud, kuid õpilastele laenu-
tasid raamatuid lugemiseks klassijuhatajad.⁵⁾

---

1) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f.884, nim. 4, sü. 86, l. 15.

2) Samas sü. 86, l. 18.

3) Samas sü. 86, l. 24.

4) A. Mikiveri suulised andmed.

Kodanliku diktatuuri perioodil paranes Loksa koolis majanduslik olukord ja koolikohustuse täitmine võrreldes eelnenud perioodidega. Õpilaste arvus käsitletaval perioodil suuri muutusi ei toimunud peamiselt seisis see kaheksa piires. (vt. tabel)

Õppeaasta	Õpilaste arv
1919/20.	202
1920/21.	194
1921/22.	172
1922/23.	235
1923/24.	227
1924/25.	254
1925/26.	264
1926/27.	259
1927/28.	223
1928/29.	220
1929/30.	202
1930/31.	215
1931/32.	204
1932/33.	225
1933/34.	223
1934/35.	235
1935/36.	215
1936/37.	225
1937/38.	207
1938/39.	197
1939/40.	196 ¹⁾

Peamiseks puuduseks, mis takistas Hariduse omandamist, oli rahvahulkade vaesus. Kuigi kodanluse esindajad hoopisid sellega, et haridus on tehtud

---

1) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv, f. 884, nim. 4, sü. 28, l. 15 - 36.

kõigile kättesaadavaks, vaikisid nad maha selle, et hariduse omandamiseks on tarvis ka raha. Vaesuse pärast olid sunnitud paljud lapsed algkooli pooleli jätma või lahkuma juba esimesest või teisest klassist.¹⁾ Nii lahkus Loksa koolis kooli lõpetamata ligi üks kolmandik õpilastest.

Fakt, et ligi üks kolmandik õpilastest lahkusid Loksa koolist seda lõpetamata, tõendab samuti kodanliku Haridussüsteemi reaktsioonilist iseloomu. Kodanlus ei olnud huvitatud talurahva hulkade haridustaseme tõstmisest ega teinud selleks mingeid pingutusi.

---

1) "Nõukogude Kool", nr. 9, 1959, lk. 655.

I V p e a t ü k k

Loksa kool esimesel nõukogude võimu aastal
ja Suure Isamaasõja perioodil (1940 - 1944).

Sotsialistliku revolutsiooni tagajärjel kehtestati Eestis 1940. aasta suvel proletariaadi diktatuur. Selle kehtestamise käigus purustati kodanlik riigiparaat - kodanluse võimuvahend töötavate hulkade ekspluateerimisel. Töötav rahvas lõi oma, nõukogude riigiparaadi. Algas ka kultuurirevolutsioon. Nõukogude valitsus ja kommunistlik partei osutasid suurt tähelepanu eesti vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku kultuuri arengule.

Nõukogude võimu poolt kehtestati Eestis ühtluskool ja nõukogulik õppe - kasvatusüsteem, mis oli suunatud õpilaste kommunistlikule kasvatamisele. Koolikohustust laiendati, kõikides koolides hakati õpetama vene keelt. Seati sisse stipendiumid tehnikumide õpilastele ja üliõpilastele, kes pärinesid töötava rahva hulgast. Koolid jaotati kolme liiki: algkool 1 - 4 klassi, mitetäielik keskkool 1-7 klassini, keskkool 8-10 klassini.¹⁾

1940. aastal tõrjuti koolidest teistkordselt välusuõpetus.²⁾

Seati sisse toetus kehvematele õpilastele. 1940/41. õppeaastal eraldati vabariigi algkoolidele toetuseks 125250 krooni.³⁾

---

1) "Nõukogude Õpetaja", nr.7, 6.dets. 1940.

2) "Nõukogude Kool" 1940, nr. 1, lk. 26.

3) "Nõukogude Õpetaja", nr. 5, 15. nov. 1940.

Keskooli hakati võtma algkooli lõpetajaid eksamiteta. Keskooli võeti eeskätt tööliste, kehvema talurahva ja töötava intelligentsi lapsi.

Alg-, kesk- ja kutsekoolide õpetajate palgaolusid parandati. Maa * algkoolidele kehtestati järgmised palgamäärad¹⁾ (vt. järgnev tabel lk. 48).

Antud tabelist on näha, et õpetajate töökoormus vähenes lo tunni võrra, seega õpetajate töötasu tõusis üle kolmandiku võrreldes endise töötasuga.

Õpetajate töökogemuste vahetamiseks kutsuti nõukogude võimu ajal 1940. aastal kokku õpetajate kongress, kus otsustati: 1) ümberkorraldada ajaloo õpetamine, 2) teha muudatusi maateaduses, 3) ajutiselt jätta kasutusele osa õpikuid, näiteks matemaatika, loodusteaduse ja füüsika õpik, 4) välja anda uus vene keele õpik.²⁾

1940/41 õppeaastal töötas Loksa kool 7-klassilisena ja 7-komplektilisena 205 õpilasega.³⁾ Kooli juhatajaks oli endiselt A. Mikiver.

1941. aastal kehtis Loksa koolis järgmine tunnikava⁴⁾ (vt. lk. 49).

30. juunil 1940. aastal likvideeriti Loksa koolis noorkotkaste ja kodutütarde rühmad, kuhu kuulus 80 õpilast. Samal ajal loodi pioneeriorganisatsioon ja komсомoliorganisatsioon.

Kohe pärast nõukogude võimu kehtestamist toimus koolis õppenõukogu, kus kiideti uued korraldused heaks.

Nõukogude võimu esimesel aastal saavutati juba haridusalal märgatavat edu, mis välendus uute koolide ja

---

1) "Nõukogude Õpetaja" nr. 5, 15. nov. 1940.

2) "Talurahva Hääl " nr. 15, 1940.

3) A. Mikiveri suulised andmed.

Maa kooliõpetajate palgamäärad Eesti NSV-s 1940/1941. õppeaastal.¹⁾

Töötajate liigid	Pedagoogilise tööstaaziga		
	alla 5 a.	5 - 10 a.	üle 10 a.
a) Algkooli õpetajad I-IV kl., mittetäieliku keskkooli ja keskkooli õpetajad:	4 tundi tööd päevas		
I järk - õpetajad keskmise pedagoogilise haridusega	240 rbl.	270 rbl.	300 rbl.
II järk - õpetajad üldise keskharidusega	215 "	235 "	250 "
b) Mittetäieliku keskkooli ja V - VI kl. õpetajad.	3 tundi tööd päevas		
Emakeele, kirjanduse, matemaatika, füüsika, keemia, maateaduse, ajaloo, loodusteaduse ja võõrkeelte õpetajad:			
I järk - kõrgema haridusega	300 rbl.	340 rbl.	370 rbl.
II järk - kaheaastase õpetajate instituudi lõpetajad	270 "	300 "	320 "
Joonistamise, joonestamise, võimlemisemuusika ja laulmise õpetajad			
I järk - kõrgema haridusega	250 rbl.	275 rbl.	300 rbl.
II järk - keskharidusega	220 "	240 "	260 "
c) Mittetäieliku keskkooli direktorid.	Kuni 280 õpilasega		
I järk - kõrgema haridusega		280 rbl.	
II järk - mittetäieliku kõrgema haridusega		250 "	

1) " Nõukogude Õpetaja " nr. 5, 15. nov. 1940.

Jrk nr.	Õppeained	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	V kl.	VI kl.	VII kl.
1.	Eesti keel	8	8	8	6	6	6	6
2.	Matemaatika	6	6	6	6	6	6	6
3.	Ilukiri	2	2	2	2	2	2	2
4.	Joonistamine	2	2	2	2	2	2	2
5.	Käsitöö	2	2	2	2	2	2	2
6.	Laulmine	2	2	2	2	2	2	2
7.	Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2
8.	Vene keel	-	-	-	5	5	5	5
9.	Ajalugu	-	-	-	2	2	2	2
10.	Võõrkeel	-	-	-	-	-	2	2
11.	Sõjaväeline õpetus poegl. ja kordundus ning esmaabi tütarlastele	-	-	-	-	-	-	2

klassikomplektide avamises, internaatide organiseerimises, täiskasvanutele õppimisvõimaluste loomises, õppe- ja kasvatustöö korraldamises marksistlik - leninlike printsiipide alusel jne.

Selle hoogsa arengu katkestas ajutiselt saksa okupatsioon aastail 1941 - 1944, mis viis Nõukogude Eesti väga raskesse olukorda.

1941/42. õppeaastal Loksa kool töötas 6 - klassilisena ja 6 - komplektilisena. Koolis õpetatavad õppeained olid järgmised: 1) eesti keel, 2) saksa keel, 3) usuõpetus, 4) matemaatika, 5) loodusõpetus, 6) ajalugu, 7) joonistamine, 8) laulmine, 9) võimlemine, 10) kirjatehnika, 11) käsitöö.

1942/43. õppeaastal töötas kool 6 - klassilisena ja 6 - komplektilisena. Õpetati samu aineid, mis eelmisel õppeaastal.¹⁾

1) Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv f. 51, nim. 1, sü. 705, l. 104.

Sõjaolukorra tõttu lõpetati 1944. aasta kevadel õppetöö 25. märtsil, mille tõttu jäid õpilaste teadmised puudulikuks.

1944. aasta sügisel asus kool tööle nõukogude koolina, sest okupatsiooni väed olid välja kihutatud. 1944/45 õppeaastal töötas kool 7 - klassilisena ja 7 - komplektilisena.

Õpilaste arv nõukogude perioodil võrreldes okupatsiooni perioodiga püsis samal tasemel. Tõsteti õppe-
edukust, eriti eesti keele osas. Nõuti koolikohustuse täitmist, mis omakorda mõjus õppe-
edukuse tõstmisele. Õppe-
edukust aitas tõsta ka see, et koolis töötas internaat. Internaat sai ka palgalise koka.

Kuna selle perioodi kohta arhiivimaterjale ei ole säilinud, ei ole võimalik kooli lõpetajate arvu anda ja kogu koolielu põhjalikult valgustada.

V p e a t ü k k

Loksa Keskkool *sojajärgul perioodil* *käesoleva ajani* 1944 - 1962.)

1944. aasta oli Nõukogude Armees suurte võitude aasta, mille tulemusena vaenlane sunniti Nõukogude maalt põgenema. Vabastati ka Nõukogude Eesti.

9. mail tähistas Nõukogude rahvas koos kogu maailma lihtsate inimeste suure võidu püha, kui rahu ja lootuste päeva. Eesti rahvas koos teiste Nõukogude Liidu rahvastega võis jälle hakata koostama tuleviku-plaane, varemetele võisid hakata kerkima uued hooned.

Nõukogude võimu kehtestamisega algas uus etapp eesti rahvahariduse arenemiseks. 1941. aasta eelarves nähti rahvahariduse arendamiseks ette 168 miljonit rubla, mis on 8 korda suurem, kui kodanliku vabariigi viimasel aastal.¹⁾ Kulutused kultuurilisteks ja sotsiaalseteks üritusteks moodustasid 1941. aastal 52,1 % kogu eelarvest, 1952. aastal oli 54 % meie vabariigi eelarvest määratud kultuurilisteks ja sotsiaalseteks vajadusteks, sealhulgas rahvaharidusele 30 %.²⁾ Tänu sellistele suurtele assigneeringutele ja üldisele hoolitsusele muutus olukord haridusvõrgus. 1962. aasta eelarvest on meie vabariigis eraldatud kultuuriliseks ja sotsiaalseks otstarbeks 158.918.000 rubla (uues vääringus), s.o. 46,1 % kogu eelarvest.³⁾

1) A. Pint, Rahvahariduse edusammud Nõukogude Eesti Vabariigis, Tallinn 1953, lk. 4.

2) Samas.

3) Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi 1962. aasta riigieelarve kohta, "Rahva Hääl", 28. detsembril, 1961, nr. 303.

Vabariigi kultuurielu taastamist ja edasiarendamist tuli algul teha veel jatkuva sõja olukorras.

-- Sotsialistlikus ühiskonnas noorsoo õpetamine ja kasvatamine toimub tihedas seoses eluga. Kool peab kasvatama tahtejõulist ning sihikindlat noorsugu, kes on võimeline ehitama kommunistlikku ühiskonda.

1944. aastal muudeti Loksa 6 - klassiline algkool uuesti 7 - klassiliseks mittetäielikuks keskkooliks, mille I - IV klassid moodustasid algkooli.¹⁾

Juba Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XIX kongressil 1952. aastal märgiti õigusega üldharidusliku kooli irdumist elust ja määrati kindlaks üldharidusliku kooli polütehniliseerimise suund. Koolielu küsimusi arutati veelgi põhjalikumalt Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX ja erakorralisel XXI kongressil. NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 1958. aasta detsembris vastu võetud seadus " Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest meie maal," tähistas murrangut meie koolielus ja seadis nõukogude kooli ette suured ülesanded koolielu ümberkorraldamisel, mida praegu kõikides vabariigi koolides edukalt ellu viiakse.

Uus koolikorralduse seadus nõudis, et õppe - ja kasvatustöö nõukogude koolis tuleb korraldada teaduse aluste õpetamise, polütehnilise õpetuse ja töökasvatuse ühendamise teel, töömaterias õpilasi laiaulatuslikult kaasa nende vanusele sobivale ühiskondlikult kasulikele tööle. Uues koolis antakse töökasvatusele märksa suurem osatähtsus, kui see oli vanas koolis, kus teaduste aluste omandamine oli suurel määral elust irdunud.²⁾

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, Protokolliraamat 1944-1948.

2) "Nõukogude õpetaja", nr. 46, 23. dets. 1959.

Ka Loksa Keskkoolis tõi koolireform palju uut. Koolireformi küsimusi arutati kooli õppenõukogus, lastevanemate komitee ja lastevanemate koosolekutel. Koolireform kiideti õpetajate ja lastevanemate poolt heaks, kuid tehti ka mitmeid asjalikke omapoolseid ettepanekuid. Õpetajaskonna ette kerkisid paljud suuremad ülesanded. Vabariigi koolides kehtestati 1-6. klassini uued programmid.

Kooli reorganiseerimine elule lähendamise suunas nõudis töö põhjalikku ümberkorraldamist ka õpetajatelt. Üheaegselt teoreetiliste teadmiste andmisega oli tarvis õpilasi õpetada omandatud teadmisi rakendama ka praktikas, tootmisprotsessis. Põhjalikult oli vaja muuta ja täiustada õpetamise meetodeid õppetöö aktiveerimise suunas, anda õpilastele iseseisvalt töötamise oskus, rakendades neid maksimaalselt tööle õppetundides.

Õpetajate aktiivsemaks kooliellu kaasatõmbamiseks, laskis Loksa Keskkooli direktor koostada õpetajatel kooli üldtööplaani. Igaüks koostas vastava osa, mis hiljem ühiselt läbi arutati ja parandati. Õppenõukogude koosolekute kohta koostas peamiselt direktor koos õppeakajuhatajaga tööplaani. Loksa Keskkooli õpetajate ülesanded on seoses koolireformiga suurenenud, mida näitab selles peatükis käsitletud keskkooli pedagoogilise kollektiivi töö.

Õppe - materiaalne baas.

Alates kooli muutmisest 7- klassiliseks mitte-täielikus keskkooliks, kerkis juba siis esile kooli ruumide küsimus. Nõukogude võimu esimestest aastatest alates kasvas Loksal rahva arv, mis oli seletav Loksal asuva laevaremondi-tehase ja tellisetehase järk - järgulise kasvamisega.

Iga aastaga saabusid tehastesse tööle uued inimesed

ja vastavalt sellele suurenes ka õpilaste arv koolis. Tekkis vajadus uue suurema koolimaja järele. Samuti jäid kitsaks ka internaadi ruumid. Kool sai haridusosakonna jaotuskava alusel tasuta uue mööbli, uued koolipingid ja toolid ning internaadile voodid.

Kuni 1950. aastani tehti koolis üks kapitaalremont ja kaks sanitaarremonti.¹⁾

Seoses Eesti NSV rajoniseerimisega, moodustati Loksa rajoon 1950. aastal, mille keskuseks sai Loksa alev. Vastavalt Loksa rajooni Haridusoskonna taotlusele muudeti Loksa 7 - klassiline kool keskkooliks Haridusministeeriumi käskkirjaga 20. augustist 1951.a. kusjuures kaheksas klass avati 1951. a. 1.septembril.²⁾ Samal aastal avati ka vene kooli komplektid. Kool hakkas töötama kahes vahetuses.

1950. aastal hakati ehitama uut internaadi hoonet, mis valmis 1952.a.³⁾

Juba 1952.aastast käisid keskkooli hoone ehitustööd. Oli ettenähtud, et uus maja valmib 1955. õppeaastaks, kuid ehitusorganisatsioonid ei jõudnud töid tähtajaliselt lõpetada ja nii anti uus hoone eksploatatsiooni 1956. a. Samal aastal valmis veel teine internaadihoone, mille ehitamist alustati 1953.aastal.

Seoses kooli järk-järgulise suurenemisega, suurenes ka õpetajate kaader. Samuti tekitas raskusi õpetajate varustamine korteritega. Seda olukorda aitas lahendada õpetajate elamu ehitamine, mille ehitustöid alustati 1954. aastal ja anti eksploatatsiooni 1957.aastal. Uues elamus oli kaheksa korterit.

Uued hooned on ehitatud ajakohaselt ja vastavad

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, inventari raamat, lk.1-19.

2) ENSV ORKA, f. R - 1505, nim.2, sü.2, l. 2.

3) Loksa Keskkooli arhiiv, koolipass, lk. 5.

Vana koolimaja

Kooli internaadi hoone

esitatavatele nõuetele.

Seoses Loksa rajooni likvideerimisega anti Loksa Keskkooli kasutada veel üks kahekorruseline hoone, mis oli ehitatud 1955.a. Loksa rajooni Parteikomiteeks. Sellesse mja on pigutatud kooli raamatukogu koos avara lugemissaaliga ja internaat tütarlastele, mis mahutab üle 70 õpilase.

Juba 1954. aastal alustati staadioni väljakujundamist, mis valmis 1957. aastal. Staadionile ehitati väike maja, kuhu on sisse seatud korralik dušširuum. Nõukogude võimu esimestel aastatel oli kooli materiaalne baas väga puudulik, vananenud ja pärit kodanlikust koolist. Õppevahendeid oli väga vähe. Kooli internaadil mingit inventari ei olnud. Õpilased, kes internadis elasid töid ise endile kodust varustuse kaasa. Muusikariistadest oli koolil ainult klaver.

Järgnevate aastate vältel tuleb märkida et keskkooli materiaalne baas järjest kasvab. Väga täiuslikuks on muutunud muusikariistade baas. Kui kodanlikust ajast oli koolil ainult üks muusikariist - klaver, siis käesoleval ajal on see pilt põhjalikult muutunud. Kool omab: täieliku puukpilliorkestri komplekti, täieliku estraadiorkestri komplekti (estraadiorkester omab muusikaõpetajate ja õpilaste omavalmistatud variola), neli klaverit, kaheksa akordionit ja veel palju teisi muusikariistu.

Samuti on koolil eeskujulikud töökojad puu - ja metallitööde läbiviimimiseks. Töökodade sisustamisele on väga palju kaasa aidanud Loksa Laevaremonditehas, milline andis koolile metalli-treipingi, puutöö hõövelpingi, lauapuurmasina, metallide teritamisingi, lauakruustangid jne. Kooli abistas ka töökodade sisustamisel kohalik majandukombinaat ja tellisetehas. Tänu teiste asutuste abile ja kooli oskuslikule majandamisele on kooli töökojad muutunud aasta-aastalt täiuslikumaks ja vastavad kehtivatele nõuetele.

Õppevahendite baas on varustatud vajalike õppevahenditega. Füüsika ja keemia kabinetis on võimalik teostada kõiki õppeprogrammides ettenähtud katseid.

Kool omab kolm televiisorit ja kolm magnetofoni. Kooli internaat töötab 195 õpilasega. Kõik õpilased saavad koolist internaadis elamiseks vajaliku varustuse.

1959. aastal sai kool omale autobussi, mille ostmisel toetasid kooli rahaliselt laevaremonditehas, tellisetehas ja kooperatiiv. Peale autobussi ostmist on suurenenud keskkoolis märgatavalt ekskursioonide arv.

Keskkooli materiaalne baas on läbi teinud täieliku murrangu. Endisest kodanliku aegsest algkoolist, milline omas ainult vananenud inventari ja vähesel määral õppevahendeid, on kool muutunud suureks tööstuse^{liku} ja põllumajandusliku suunaga keskkooliks, eeskujulikult sisustatud kabinetide ja töökodadega, milleliste sisseseade vastab kaasaegse kooli nõuetele. See muidugi aitab kaasa ka õpilaste teadmiste tugevusele ja sügavusele ning kooli lõpetajad omavad vastava eriala tööstuses või põllumajanduses töötamiseks.

Õppetöö tulemused.

Keskkooli töö algusest peale algas ka pedagoogilise kaadri võitlus õppe edukuse eest. Nõudmised kasvavad aasta-aastalt. Ainekomisjonides töötati välja uusi meetodeid õppeaine edasiandmiseks, küsitlemiseks, teadmiste kinnitamiseks. Regulaarselt toimusid konsultatsioonid.

Iga-aastased õppe edukuse aruanded näitavad keskkooli õpetajate - kollektiivi saavutusi õppe edukuse alal. Ühtlasi on neist võimalik teha ka üldistusi selle kohta, millises klassis ja millistes õppeainetes esineb kõige enam mitterahuldavaid hindaid.

Enamiku õppeaastate jooksul esines madalaim õppe-
edukus tavaliselt V klassis. Osaliselt tingib maha-
jäämust õpilaste erinev ettevalmistustase. Nii on
märgata pikemaajalisel jälgimisel, et teatud koolide
õpilastel, kes tulevad algkoolidest, on õppeainete
omandamisel raskusi.

Analüüs näitab, et raskeimaks õppeaineks on aasta-
te vältel osutunud matemaatika. Raskused matemaatikas
olid tingitud sellest, et uued õpilased, kes tulid
V klassi erinevatest algkoolidest, omasid lünki juba
varemõpitud teadmistes, mis tulid likvideerida. Sama-
aegselt on aga V klassi matemaatika programm väga ula-
tuslik.

Peale matemaatika esineb rohkem puudulikke hindeid
ka ~~matemaatikas~~ vene keeles, mis on tingitud sellest,
et V klassi õpilastel on keeleoskus veel vähene, puu-
dub aktiivne sõnavara. Seejuures nagu rea aastate tähe-
lepanekud näitavad, et keeleoskus on nõrgem just maa-
koolidest tulnud õpilaste juures.

Mitterahuldavaid hindeid esines eesti keeles, füü-
sikas, geograafias. Ajaloos tavaliselt puudulikke hin-
deid ei esine. Varasematel õppeaastatel, kui keskkoo-
lil puudus uus hoone, oli ajaloo tundi võimalik si-
sustada vaid kaartidega, piltidega ja illustreeriva
kirjandusega. Kui valmis keskkooli uus hoone, siis
varustati ajaloo kabinett vastavate diafilmidega, dia-
positiividega, magnetofoniga, täiendati ja uuendati
pidevalt kaardifondi ja pildikogumikke. Suur osa tee-
masid käsitleti koos diafilmide vaatamisega.

Teiste üldainete osas on õpilaste edasijõudmine
olnud hea või vähemalt rahuldav.

Üldine õppeedukuse protsent üksikutel õppeaasta-
tel on järgmine:¹⁾ (vt. tabel lk. 58).

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanded 1945/46 -
1961/62.a.

Õppeaasta	Õppe edukuse %%
1945/46.	80,5
1946/47.	84,2
1947/48.	85,1
1948/49.	88,3
1949/50.	86,7
1950/51.	85,9
1951/52.	90,0
1952/53.	91,4
1953/54.	90,6
1954/55.	93,2
1955/56.	90,9
1956/57.	93,3
1957/58.	94,1
1958/59.	90,0
1959/60.	87,0
1960/61.	88,0
1961/62.	93,0

Küpsuseksamite sooritamine on keskkooli ole-
masolu vältel kulgenud enamikul aastatest 100%-li-
selt edukalt. Üksikutel õppeaastatel on siiski esi-
nenud küpsuseksamitel mitterahuldavaid hindeid. 1954/
55. õppeaastal sai küpsuseksamitel mitterahuldava
hinde 3 õpilast.¹⁾ 1957/58. a. õppeaastal hinnati mitte-
rahuldavalt küpsuseksamitel 2 õpilast.²⁾ 1959/ 60
õppeaastal sai küpsuseksamitel 2 õpilast mitterahul-
dava hinde.³⁾ 1961/62 a. sai mitterahuldava hinde
küpsuseksamil 1 õpilane.⁴⁾

-
- 1) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanne 1954/55.
2) Samas, aastaruanne 1957/58.
3) Samas, aastaaruanne 1959/60.
4) Samas, aastaaruanne 1961/62.

Vaadeldes õppeedukust keskkoolis, võib märgata selle järk-järgulist tõusu. Õigustatuks tuleb lugeda nõudmiste pidevat suurendamist ka sellel juhul, kui samaaegselt mõnevõrra langeb õppeedukuse keskmine protsent.

Kuigi küpsuseksamite ja puhul esineb vähe mitterahuldavaid hindeid, on nende olemasolu ikkagi oluliseks puuduseks. On täielikult mõistetav, et õppetöö käigus tekib puudujääke ja seega on mitterahuldavaid hindeid, kui aga õpilane on läbinud teoreetilise kursuse, siis tuleks selle kestel kindlustada õpilaste teadmiste selline tase, et lõpetamisel ei esineks mitterahuldavaid hindeid.

Selleks, et õpilastel tekiks ja kasvaks huvi töö vastu, on vaja õpetamist siduda eluga ja jõukohase tööga, tagada, et kõik meie noored lülituksid ühiskondlikult kasulikku töösse.

Suuri tulemusi annab õppe-kasvatustöös sotsialistlik võistlus koolis. Sotsialistlik võistlus hõlmab vihikute korda, distsipliini, õpilaste sanitaar-hügieenilist olukorda, klassi puhtust, korrapidajate kohuste täitmist ja käitumist nii koolis kui ka väljaspool kooli. Kokkuvõtet tehakse iga kahe nädala tagant. Iga kokkuvõtte puhul saab võitja klass rändvimpli. Parimat klassi õppeaasta jooksul premeeritakse tasuta kolme päevalise ekskursiooniga.

Võistlustingimuste koostamisel lähtusid õpetajad nii kooli ees seisvatest põhiülesannetest kui ka kohapealsetest tingimustest.

Ühiskondlikult kasuliku töö alal alustati iseteenendamist juba 1957/58. õppeaastal, kuid see piirdus ainult pörandate pühkimisega. 1959. õppeaastast suurendati õpilaste ülesandeid. Alates neljandast klassist hoiavad õpilased oma klassiruumid ise korras. Üldkorrapidajad hoiavad korras üldruumid. Töö toimub

korrapidajate õpetajate juhendamisel ja klassijuhataja kontrolli all.

Kooliümbruse korrastamisel aitavad õpilased kaasa. Samuti aitavad õpilased oma klassis sanitaarremondi läbi viia.

Iseteenendamine võimaldas parandada õpilaste suhtumist korra ja puhtuse hoidmisse, mistõttu kooliruumide ja internaadi sanitaarne olukord paraneb tunduvalt. Õpilased õpivad kokkuhoidlikumalt kasutama aega ning õigeid ja paremaid töövõtteid. Samuti omandavad nad tööalaseid vilumusi. Ühtlasi on iseteenendamine heaks distsipliini tõstmise vahendiks. See kasvatab vastutustunnet ülesannete täitmise suhtes ja hoolsat suhtumist ühiskondlikusse varasse.

Seoses koolireformiga viidi sisse kooli kevadine õppepraktika, mis on uus töövorm. See tekitas koolis isegi suuri vaidlusi ja arutlusi töö otstarbekamaks ja paremaks korraldamiseks.

1960. aasta kevadel rajasid õpilased koolile uue katseaia, sest eelmine katseaed ei rahuldanud enam kõiki vajalikke nõudmisi. Suvel töötavad õpilased meelsasti katseaias. Nad on istutanud kooliaeda üle 50 viljapuu ja marjapõõsa. Kooliaias on kasvahoone, kus juba algavad tööde talveperioodil. Kooliaed on muutunud täiuslikuks, mis aitab palju kaasa õpilaste esteetilisel kasvatamisel ja võimaldab läbi viia õppeprogrammis ettenähtud katsed.

Raamatukogu töö.

Suur tähtsus õppetöö läbiviimisel ja teadmiste omandamisel kuulub kindlasti keskkooli raamatukogule. Kuna nõuetava kirjanduse hulk järjest kasvab, siis ei ole mõeldav, et õpilased tuleksid toime raamatukogu abita.

Oma esimestel aastatel ~~aastatel~~ oli keskkooli raamatukogu seotud rea kitsendavate tingimustega, milledest suurim oli ruumipuudus. Kirjanduse muretsemine algas kohe pärast nõukogude võimu kehtestamist.

1946/47. õppeaastal, esines raamatukogu Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva puhul näitusega. Raamatute arv oli selleks ajaks kasvanud, ühe tuhande ühesaja kahekümne köiteni. Raamatukogus oli alalisi laenutajaid seitsmekümne ümber, neile lisandusid üksikud juhuslikud laenutajad.

Järgmistel õppeaastatel raamatukogu olukord oluliselt ei muutu. Lugejate ja raamatute arv jääb enam-vähem endiseks. Raamatukogu töö aga elavneb märgatavalt. Viidi läbi rida näitusi, nagu V.I. Lenini sünniaastapäevadel, A.H. Tammsaare surma-aastapäeval, Nõukogude ajakirjanduse päeval jne. Raamatukogu poolt viidi läbi õpilaste seas ajakirjanduse tellimine.

Aktiivsematest raamatukogu kasutajatest moodustati komsomoli organisatsiooni initsiatiivil raamatukogu aktiiv, mille liikmed abistasid raamatukogu juhatajat raamatute korrastamisel, laenutamisel jne.

Aktiivi liikmed tutvustasid klassides raamatukogus leiduvat uut kirjandust, viisid läbi ajalehtede ja ajakirjade tellimist ning raamatute müüki.

1951/52. õppeaastal oli raamatukogu fond järgmine:¹⁾

1. sotsiaal-ökonomiline kirjandus	515
2. tehniline kirjandus	419
3. ilukirjandus	954
4. muu kirjandus	321

Kokku 2209

Alaliste lugejate arv oli 103 inimest.

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanne 1951/52.

Õppeaasta jooksul korraldati 18 näitust, milledega tähistati V.I.Lenini, H.H.Fadejevi, M.I.Lermontovi, I.S.Turgenevi, L.N.Tolstoi, N.N.Gogoli, N.A.Ostrovski jt. tähtpäevi. Viidi läbi kaks lugejate konverentsi järgmistel teemadel:

1. Babajevski "Kuldtähe kavalier"

2. Hindi "Tuuline rand"

Organiseeriti kohtumine kirjanik M.Rauaga. Esineti 6 loenguga, viidi läbi teatri ühiskülastusi jne.

Järgmistel aastatel tuleb konstateerida nii raamatute, lugejate kui ka raamatukogu poolt läbi viidud ürituste pidevat kasvu. Koos keskkooli kasvuga suureneb ka lugejate arv, ulatudes 1956.aastal 237 lugejani. Raamatufondi suurus on juba 3883 raamatut.¹⁾

Lugejate konverentsid ei piirdu ainult mingi ühe teosega, vaid haaravad terveid probleeme nagu "Aatomienergia ja selle kasutamine rahulikus ülesehitustöös," "Kommunistlik moraal ja võitlus igandite vastu inimeste teadvuses" jne. Tähistati ka ühiskondlik - poliitilisi ja kirjanduslikke tähtpäevi väljapanekutega ja loengutega.

Seoses uue hoone andmisega Loksa Keskkooli kasutusele 1957/58. õppeaastal muutusid raamatukogu töötingimused. Raamatukogu sai omaette ruumi ja lugemistoa, kuhu on väljapandud üldiseks kasutamiseks kõik keskkoolil tellitud ajakirjad ja ajalehed. Seati üles vitriin uue kirjanduse tutvustamiseks. Pidevalt võttis raamatukogu aktiiv osa kooli üldistest üritustest, tihe on side komseoliorganisatsiooniga. Kommunistlike noorte kaasabil korraldati Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva tähistamine ja V.I.Lenini mälestuspäeva tähistamine.

1959/60.õppeaastal oli raamatukogus lugejaid juba 406. Raamatufondi suurus 7993 eksemplari.

-----

1) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanne 1955/56.

Raamatukogu tegevus on märkimisväärne tähtpäevade tähistamisel. V.I.Lenini sünniaastapäeval korraldati näitus V.I.Lenini elust ja tegevusest, abistati õpilasi Lenini päevade läbiviimisel.

Ed. Vilde kirjandusliku pärandiga tutvumiseks toimus lugejate konverents. A. Kivi ja E. Zola sünniaastapäevi tähistati aktusega.

Seitsmeaastaku saavutustest valmistati 2 stendi, mis asetati lugemistuppa.

Raamatukogu fondi kasv jätkus ja ulatus eelneval 1961/62. õppeaastal 9741 eksemplarini. Suureneb ka raamatukogu populaarsus õpilaskonnas, lugejate arv oli 518.¹⁾ On tähistatud ühiskondlik poliitilisi ja kirjanduslikke sündmusi ning tähtpäevi, korraldatud raamatunäitusi, populariseeritud uudisteoseid, korraldatud eesti kirjanduse ainetel viktoriin jne.

Ei või jätta märkimata raamatukogu tegevuse kasulikku mõju õppetööle, õppeedukusele ja kultuurilistele üritustele. Õpilased on alati varustatud ilukirjandusega, ajalehtede ja ajakirjade kaudu kursis päevasündmustega.

Kui ka raamatukogu tööd takistas algul vajalike ruumide puudumine, siis hiljem, eriti peale uue hoone saamist keskkoolile, avanesid raamatukogule kõik võimalused igakülgseks arenguks.

Käesolevaks ajaks on muutunud raamatukogu lahutamatuks lüliks õppetöös. Ta tutvustab õpilasi uusimate tehnika saavutustega meie kodumaal ja välismaal. Kõrvuti õppetöö abistamisega ~~annab~~ raamatukogu tähtsust ka kasvatustöös ja omab seega olulist kohta keskkooli elus.

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaraaruanne 1961/62.

Keskkooli pedagoogiline kollektiiv ja
ühiskondlikud organisatsioonid.

Keskkooli eduka tegevuse üheks teguriks on õpetajate kaader, õpetajatest, nende kvalifikatsioonist, teadmistest, teadmiste edasiandmise oskusest, maailmavaatest jne. oleneb ju suurel määral kogu õppe- ja kasvatustöö keskkoolis ja koos sellega ka väljalastavate õpilaste teadmised ja maailmavaade.

Nõukogude võimu esimestel aastatel oli põhiline õpetajate kaader pärit okupatsiooniaegsest algkoolist. Õpetajate arv 1944/45. õppeaastal oli 7. Enamus õpetajaist omas pedagoogilist staaži üle 10 aasta. 5 õpetajat oli pedagoogilise keskharidusega ja 2 üldise keskharidusega.¹⁾

Enam-vähem samaks jääb pilt õpetajate osas ka järgneva paari õppeaasta kestel.

Õpetajate koosseis hariduse järgi ei ole vastav kehivatele nõuetele.

1946/47. õppeaastal tingituna vene algklasside avamisest, suureneb ka õpetajate kaader. Õpetajaid oli 9, neist 5 pedagoogilise keskharidusega ja 4 keskharidusega.²⁾

Suurimaks puuduseks antud perioodi õpetajate kollektiivi osas tuleb lugeda vastava ettevalmistusega spetsialistide puudumine õppeainetes.

Selline olukord püsis kuni 1950/51. õppeaastani. 1950.a. seoses Eesti NSV rajoniseerimisega muutus Loksa rajooni keskuseks. 1951.a. septembris avati koolis VIII klass, samuti vene kool kuni VII klassini. Toimus õpetajate kaadri ümberpaigutamine, paljud vanad õpetajad läksid pensionile. Kooli asus tööle kuus uut õpetajat,

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanne 1946/47.

2) Samas.

kõik lõpetamata kõrgema haridusega.

Õpetajate tööd erialase kvalifikatsiooni tõstmisel juhendasid üle rajoonilised ainekomisjonid. Ainekomisjonide liinis korraldati pidevalt tutvumist uue kirjandusega. Tähtsamate õppemetoodiliste küsimuste läbitöötamiseks koostasid õpetajad metoodilisi ettekandeid, milledele järgnes elav arutelu. Pidevalt toimus vastastikune tundide külastamine, koos sellele järgneva aruteluga ja õppe-metoodiliste kitsaskohtade väljaselgitamisega.

Järjekindlalt on tegutsenud õpetajate poliitringid, mille tööst on kõik õpetajad osa võtnud. Paljud õppisid kaugõppe teel kõrgemates õppeasutustes. Iga aastaga täieneb õpetajate kaader uute õpetajatega seoses uute järgnevate klassikomplektide avamisega kuni keskkooli lõpuklassini.

1956/57.a. õpetajate kollektiivi vaadeldes on ju pilt hoopis erinev võrreldes 1950/51.õppeaastaga. Õpetajaid töötab koolis 29. Neist 9 kõrgema haridusega, 10 lõpetamata kõrgema haridusega, 7 pedagoogilise keskharidusega ja 3 keskharidusega. Kaugõppe teel õppijaid kõrgemates õppeasutustes 12.¹⁾

Ainekomisjone oli antud õppeaastal 6 : 1) eesti keele ainekomisjon, 2) matemaatika -füüsika ainekomisjon, 3) vene keele ainekomisjon, 4) geograafia-bioloogia ainekomisjon, 5) ajaloo ainekomisjon 6) algklasside ainekomisjon.²⁾

Ainekomisjonide töö toimus kooskõlas ainekomisjonide koosolekutel läabiarutatud ning õppeala juhatajate poolt kinnitatud tööplaanidega. Ainekomisjonide töö toimus regulaarselt, täites seega neile esitatud nõudeid. Kõikides ainekomisjonides korraldati

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanne 1956/57.

2) Samas.

lahtisi tunde, käsitleti mitmesuguseid metoodikasse ja tähtsamatesse meie maa sise- ja välispoliitikasse puutuvaid küsimusi. Eriti pöörati tähelepanu noorte õpetajate konsulteerimisele ja abistamisele metoodilistes, pedagoogilistes, erialalis - teoreetilistes küsimustes.

Õppeaasta jooksul kirjutas iga ainekomisjoni liige ühe metoodilise töö.

1958/59. õppeaastal viidi ainekomisjonide poolt sisse seoses NLKP erakorralise XXI kongressiga vajalikud täiendused ka õppeprogrammidesse, mille kohaselt käsitleti rida probleeme NLKP XXI kongressi materjalide valgusel.

Õppetöö - alaste kogemuste vahetamiseks on külastatud Kose Keskkooli, Kehra Keskkooli, Tallinna I Keskkooli, Maardu Keskkooli jt.

1961/62. õppeaastal töötas keskkoolis üldse 49 õpetajat, neist põhitöökohaga 42. Hariduse järgi oli õpetajate koosseis järgmine: kõrgemat haridust omab 21 õpetajat, lõpetamata kõrgemat haridust 9 õpetajat, keskpedagoogilist haridust 10 õpetajat, keskharidust 6 õpetajat ja tööstuskooli haridust 4 õpetajat.

Tööstuskooli haridust omavad tehases töötavad tootmisõpetuse juhendajad. Ainekomisjonid viisid läbi suure töö tehases töötavate tootmisõpetuse juhendajate kujundamisel ka pedagoogideks - kasvatajateks.

Tehes kokkuvõtet pedagoogilise kaadri kohta keskkoolis, tuleb märkida, et puudusi on veel õpetajate kvalifikatsiooni küsimuses. Näib, et oleks otstarbekohane aastatelt nooremaid õpetajaid, kes ei oma veel kõrgemat haridust, suunata edasi õppima kõrgematesse õppeasutustesse kaugõppeosakondadesse. Ainekomisjonid peavad abistama edasiõppijaid, soodustama hariduse omandamist. Keskkooli õpetajate kaader, vaatamata sellele, et kõik õpetajad ei oma veel kõrgemat haridust,

on suutnud hästi täita neile usaldatud kohustused nii õppe - kui kasvatustöös.

Keskkooli õppe- ja kasvatustöö juhtimisel ja organiseerimisel omavad kahtlematult suurt tähtsust ühiskondlikud organisatsioonid ja keskkooli juhtkond.

Keskkooli töö otseseks juhtijaks on direktor koos õppealajuhatajaga.

Keskkooli tegevuse vältel nõukogude korra ajal on senini direktori ametikohal olnud kolm direktorit. Esimeseks direktoriks oli Arnold Mikiver, erialalt algklasside õpetaja. Koos kooli laienemisega kaasnes senisest enam organisatsioonilist tööd ja sellega seoses määrati 1950.a. direktoriks Leonid Tähiste, kes töötas direktorina 1950/54. õppeaastani. Kõrvuti direktori ametikohaga õpetas ta keskkoolis keemiat. L. Tähiste omas lõpetamata kõrgemat haridust kuni 1954. aastani, mil lõpetas kaugõppe teel Tallinna Pedagoogilise Instituudi. 1955.a. viidi L. Tähiste üle Hiiumaa Suuremõisa 7-klassilise kooli direktoriks.

Loksa Keskkooli uueks direktoriks määrati Robert Adamson, kes omab kõrgema hariduse ja on töötanud Loksa rajooni Haridusosakonna juhatajana 1951.aastast.

Õppealajuhatajatena on töötanud E. Mäll, R. Virkus ja A. Murakas, kes kõik omavad kõrgemat haridust.

Keskkooli tegevuse analüüsimisel tuleb märkida direktsiooni pidevat ja suurt tööd õppe- ja kasvatustöö organiseerimisel.

Lahutamatu seotud õppe- ja kasvatustööga keskkoolis, kogu keskkooli elu ja tööga on keskkooli ühiskondlike organisatsioonide tegevus. Suunavaks jõuks kogu keskkooli elus on parteiorganisatsioon, kes on kujunenud kogu keskkooli elu ideeliseks juhiks. Tema juhtimisel ja initsiatiivil kulgeb keskkooli õppetöö ning kogu klassi- ja kooliväline tegevus.

Parteiorganisatsioon, koondades oma ridadesse eesrindlikumad õpetajad on oma tööga andnud suure panuse kogu keskkooli kollektiivi kasvatamisel kommunismi vaimus.

Keskkooli parteiorganisatsiooni ridade kasv on toimunud aastate vältel. Esimestel aastatel töötas keskkoolis 1-2 kommunisti. Selline arv jääb määravaks reaks aastateks. Alates 50-ndate aastate keskelt hakkab keskkooli parteiorganisatsioon tugevnema ja käesoleval ajal kuulub organisatsiooni 12 kommunisti, kes aktiivselt töötavad kõigil keskkooli elualadel.

Viimastel aastatel on keskkooli parteiorganisatsiooni sekretäriks olnud A. Karro. Parteiorganisatsioon on teinud ära suure töö kasvava põlvkonna kasvatamisel kommunismi ülesehitamiseks. Tänu parteiorganisatsiooni tegevusele on viimasel ajal jõudsasti kasvanud õpetajate ja õpilaste kollektiivi ideelis-poliitiline tase. Keskkooli parteiorganisatsioon võtab osa kõikide keskkooli elu puudutavate küsimuste lahendamisest.

Olulist osa keskkooli õpilaskollektiivis omab komsomoliorganisatsioon, kes ühendab oma ridades eesrindlikumad õpilased.

Keskkooli komsomoliorganisatsiooni osas võib täheldada pidevat kasvu. Organisatsioon moodustati 1945/46. õppeaastal ja sinna kuulus 3 kommunistlikku noort. 1) Iga aastaga suurenes organisatsiooni liikmete arv. 1951/1952. õppeaastal oli keskkoolis 28 kommunistlikku noort. 2) 1954/55. õppeaastal 64 noort. 3)

Komsomoliorganisatsiooni juhib komsomolikomitee. Kommunistlikud noored seadsid oma eesmärgiks saavutada kõrge õppeedukus, võidelda põhjuseta puudumiste vastu ja abistada mahajääjaid. Komsomoliorganisatsioon abistab pioneerorganisatsiooni. Aktiivsed kommunistlikud noored töötavad rühmajuhtidena pioneerorganisatsioonides.

Kultuurmassilise töö osas korraldati tähtpäevade

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, komsomoli kroonika, lk. 23

2) Samas

3) Samas

tähistamisi, noorte õhtuid, isetegevuse ülevaatusi, spordivõistlusi jne. Igal aastal on kommunistlikud noored abistanud šeflusaluseid kolhoose. 1961.a. Vabariiklikul kommunistlike noorte kokkutulekul saavutas Loksa Keskkooli komsomoliorganisatsioon III koha. Harju rajooni kommunistlike noorte kokkutulekul tunnistati Loksa Keskkooli komsomoliorganisatsioon rajooni parimaks.

1961/62. õppeaastal oli keskkoolis 220 komsomolialist noort. Kommunistlike noori 181.¹⁾ Keskkooli parteiorganisatsiooni ja juhtkonna tähelepanu on pidevalt juhitud noorte ideelis-poliitilisele kasvatusel ja ULKNU ridade kasvule.

Väga tähtsat osa õpilaskollektiivis emab samuti pioneeriorganisatsioon. Pioneeriorganisatsiooni ridadesse on koondunud eesrindlikumad ja aktiivsemad õpilased.

Keskkooli pioneeriorganisatsiooni osas võib märgata pidevat kasvu. Pioneeriorganisatsioon moodustati 1944/45. õppeaastal ja sinna kuulus 23 pioneeri.²⁾ Iga aastaga suurenes organisatsiooni liikmete arv. 1951/52. õppeaastal oli keskkoolis 151 pioneeri.³⁾ 1959/60. õppeaastal 207 pioneeri.⁴⁾

Pioneeriorganisatsiooni juhib vanempioneerijuht koos parimate pioneeride hulgast valitud malevanõukoguga. Aktiivselt võtavad pioneeritööst osa ka kommunistlikud noored töötades pioneeriorganisatsioonis rühmajuhitena.

Esimeseks pioneerijuhiks 1945/46. õppeaastal oli H.Samm, kes töötas pioneerijuhina 1947.aastani. Pionee-
re oli ainult 2 salka.

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, komsomolikroonika, lk. 23.

2) Pioneeriorganisatsiooni kroonika, lk 7.

3) Samas

4) Samas

1946. aasta aruandlusvalimiskoosolekul moodustati juba 4 salka. Valiti salgajuhid ja rühmanõukogu esimees.

1946/47. õppeaastal kuulus juba pioneeriorganisatsiooni 49 õpilast. Valiti malevanõukogu ja malevanõukogu esimees (Mikk Mikiver). Salgakoondused toimusid kord nädalas. Koondustel õpiti tundma pioneeriorganisatsiooni tegevuspäevi, mida peab teadma pioneer jne. Toimusid vestlused teemas: "Pioneer on eeskujuks kõigile," "Misesugused peavad olema pioneerid." Malevakoondusi viidi läbi suurte tähtpäevade puhul. Õpiti tundma NSV Liidu kangelasi.

1947-49. aastani töötas Loksa Keskkoolis pioneerijuhina H. Eljas. Pioneeriorganisatsiooni töö muutus huvitavamaks 1949. aasta kevadel käidi Tallinnas isetegevuse ülevaatusel. Pioneeridega hakkased juba töötama kommunistlikud noored.

1950. aastal kui Loksa muutus rajooni keskuseks, oli õpetajate kaadris muudatusi ja pioneeritöö ajutiselt soikus.

1951-1953. aastal oli pioneerijuhiks L. Breganova. Pioneeride õppeedukus oli väga madal. Korraldati pioneerikoondusi, kus arutati pioneeride õppeedukust. Õppetöös halvasti edasijõudjaid pioneere hakati abistama, mille tagajärjel pioneeride õppeedukus kevadeks paranes märgatavalt. Korraldati sõprusõhtuid, toimus V.I. Lenini sünniaastapäeva tähistamine. Esitati üleskutse kõigile Loksa rajooni koolidele, milles oli märgitud, et iga pioneer ja kommunistlik noor peab koguma ja üle andma 50 kg puutuhka. Korraldati ekskursioon tellistetehasesse, laevaremonditehasesse ning trükikotta. Pioneeriaktiivi õppus toimus kaks korda kuus, sellest võtsid osa kõik salgajuhid, rühmanõukogu liikmed ja klassiorganisaatorid. Pioneeride vahel toimus isetegevuse ülevaatus. Koostati album teemal "Meie vabariigi pioneerid".

Pioneerid rajooni laulupäeval

Mudilaste tantsurühm rajooni laulupäeval

Käsitletud perioodil pioneeriorganisatsiooni töö elavnes ja muutus õpilastele huvitavamaks, mida näitab ka pioneeriorganisatsiooni kiire kasv.

1951-1953.a. võeti vastu pioneeriorganisatsiooni 61 pioneeri.

Järgnevatel aastatel on aga jällegi märgata pioneeritöö hakvenemist. 1953/54. õppeaastal sai kool küll uue pioneerijuhi (Õ.Mällas) kuid ta ei suhtunud tõsiselt oma töösse, mis muidugi avaldas ka mõju pioneeridele. Korraldati küll üksikuid koondusi ja seälega piirduski kogu pioneeritöö. Töö muutus õpilastele ebahuvitavaks ja pioneeride arv vähenes.

Selline olukord püsis ka järgnevatel aastatel kui pioneerijuhtideks olid R.Viirand ja A.Laansalu.

1956.aasta sügisel asus pioneerijuhina tööle M.Vikat. Pioneerijuht suhtus oma töösse tõsiselt ja oskas teha pioneeritöö huvitavaks. Pioneerirühmade tööplaanid koostati koos rühma pioneeridega ja klassijuhtajaga.

5.detsembril toimus koos kommunistlike noortega "Rahvaste sõpruse õhtu". Pioneerid käisid tervitamas Loksa rajooni noorte eesrindlaste kokkutulekust osavõtjaid ja komsomoli konverentsi delegaate. Mai lõpus toimus rajooni pioneeride kokkutulek, kus saavutati esimene koht.

1957/58. õppeaastal tähistati Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva lõkkeõhtuga. Noorematele pioneeridele korraldati karneval, mis õnnestus väga hästi. Malevakoondus toimus ka Nõukogude Armees aastapäeval, kuhu oli kutsutud külalisi ka sõjaväest. Võeti osa pioneeride korrespondentvõistlustest kergejõustikus ja suusatamises. Kergejõustiku korrespondentvõistlustel saavutati II koht.

Pioneeriorganisatsioon võttis osa ka I pioneeride vabariiklikust kokkutulekust Värskas, kus saavutati IV koht. Tublimad olid signalist J.Karu ja sidemees T.Alle.

Pidevalt toimus pioneeriorganisatsioonis kontroll õppeedukuse üle. Paremad pioneerid abistasid maha- jääjaid, mille tagajärjel pioneeride õppeedukus jär- jest tõusis.

Seoses elukoha muutusega lahkus pioneerijuht M. Vikat Loksalt ja asus tööle Harju rajooni Pärsspea Algekooli juhatajana.

1959/60. õppeaastal asus tööle pioneerijuhina E. Karro, kes töötab ka käesoleval ajal samal kohal. Pioneeritöö püsib huvitavana ka järgnevatel õppe- aastatel.

Pioneeriridadesse kuulus 81% rioneerialistest õpilastest. Malevas oli 8 rühma ja 18 salka. Pioneerimaleva juures töötas 98 oktoobrilast. Tähekestega töötas 25 pioneeri. Pioneerinstruktoreid oli 10¹⁾ Malevas töötasid rühmanõukogu esimeeste ja salgajuhtide koolid. Aktiivikoolis toimus maastikumäng salakirjade ja viktoriiniga, prooviti pioneeriahela kasutamist. Seflusalused koolid olid Pärsspea ja Viinistu. Anti sefluskontserte ja korraldati mitmesuguseid võistlusi. Pioneerid olid kirjavahetuses Saksamaa, Albaania, Hiina, Bulgaaria ja NSV Liidu teiste liiduvabariikide pioneeridega. V. I. Lenini 90. sünniaastapäeva puhul viidi läbi Leninile pühendatud öhtu, sisustati Lenini nurk, ilmus elav ajaleht "Noor leninlane". Valmistati kaast kontadest kus viibis Lenin.

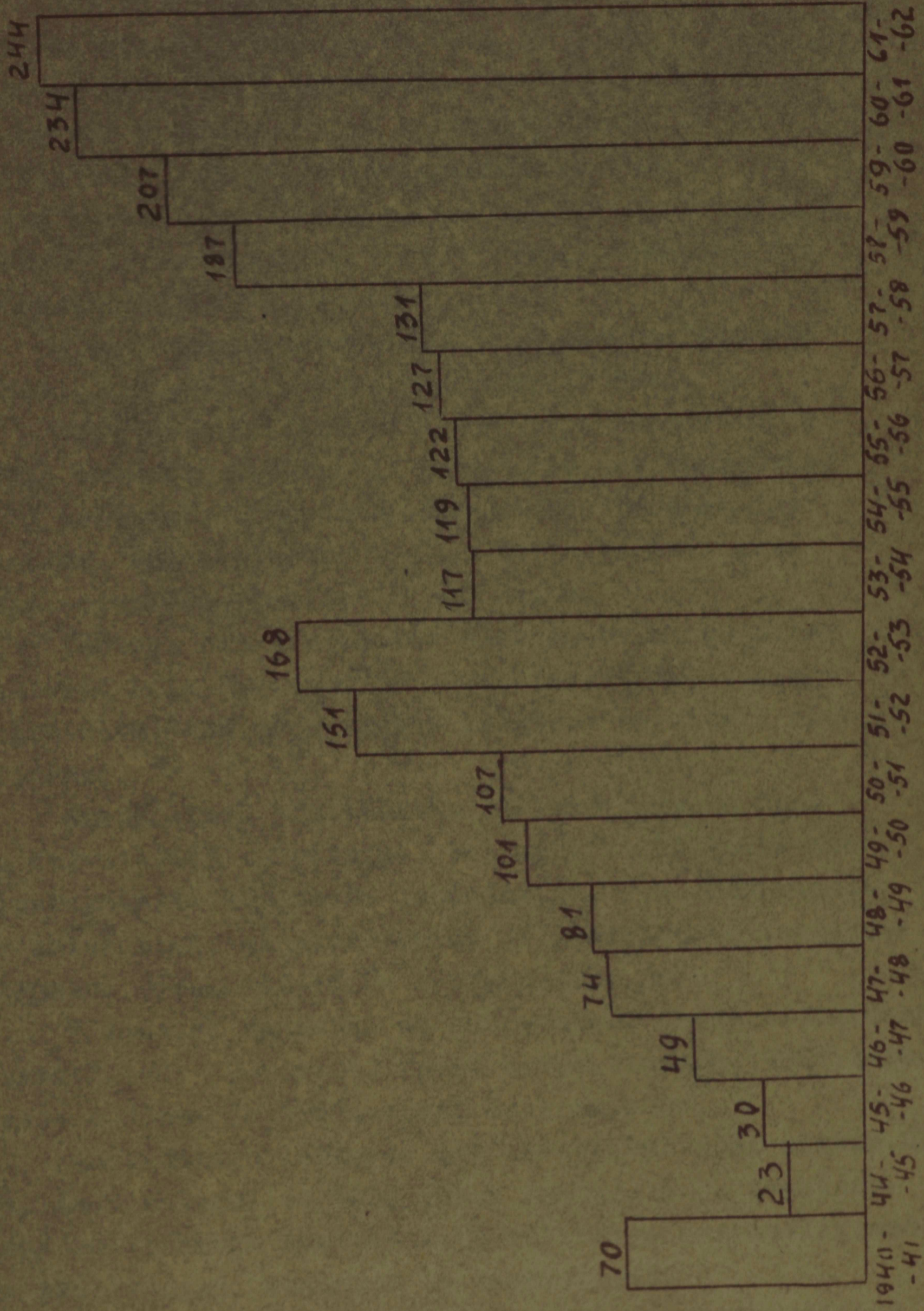
Pioneerimalevas on palju häid isetegevuslasi ja sportlasi. IV rühma poiste võimlemisgrupp saavutas 1959. aasta koolinoorte vabariiklikul isetegevus üle- vaatusel I koha.

1960. aasta kevadel tehti kokkuvõtteid pioneerimalevate 2 aasta tööst. Loksa Keskkooli pioneerimalev tunnistati vabariigi maakoolidest II koha vääriliseks.

---

1) Pioneerorganisatsiooni kroonika, lk. 15.

Промежуточные итоги 1940-41 до 1944-1962.

Iga pioneer kasvatas 3 küülikut ja 3 kodulindu. Pioneeride algatusel rajati Tallinna maantee äärde puiestee. Pioneerid on aktiivselt osa võtnud ühiskondlik kasulikust tööst ja on keskmiselt väljatöötanud 12 töötundi.

Maleva šefluse all on vene ja eesti lasteaiad. Malevas töötavad looduskaitse ja pioneeride patrullid. Pioneerid organiseerisid koostöös kommunistlike noortega ajakirjanduse ja kirjanõuduse levitamist. 1961. aasta kevadel istutasid pioneerid 120 ilupuud. Kooliümbruse korrastamisele töötati 11000 töötundi ja kodukolhoosis 1340 töötundi.

Pioneerimalev korraldas 5 päevase telklaagri Kotkal, kus esimese koha saavutas IV rühm.

Tänu pioneerijuhi aktiivsele ja kohusetruule tööle on Loksa Keskkooli pioneerimalev saavutanud häid tulemusi. Pioneeride õppeedukus paraneb iga aastaga. Aasta-aastalt kasvab õpilaste huvi ikka enam pioneerorganisatsiooni vastu.

Tähtsat osa keskkoolis omab ametiühing. Sinna kuuluvad kõik õpetajad ja teenistujad. Ametiühingu organisatsiooni mõju ulatub kõigisse keskkooli elualadesse.

Ametiühingu põhilisteks ülesanneteks on õppe- ja kasvatustöö abistamine, kollektiivi liikmete eluolustikuliste küsimuste lahendamine, s.o. materiaalne abistamine, sanatooriumide ja puhkekodude tuusikute jagamine, ekskursionide korraldamine jne.

Viimastel aastatel on suurematest ekskursionidest korraldatud: 1960. aasta suvel Karpaatidesse, 1961. aastal Karjala-Soome ja 1962. aastal Kaukaasiasse.

Ametiühingu lo^uõkmete arv käesoleval ajal ulatub üle 84. Ametiühingulist tööd juhib õpetajate ja teenistujate ametiühingu komitee kuhu valitakse eesrindlikumad ja aktiivsemad õpetajad ja teenistujad.

Keskkooli senise arengu jooksul on ühiskondlikud organisatsioonid omanud tähtsa koha. Arvestades keskkooli edasise arengu perspektiive tuleks veelgi tugevdada ühiskondlike organisatsioonide osa õppe- ja kasvatus-

Õpilaste segakoor

töö tõhustamisel.

Klassiväline tegevus Loksa
Keskkoolis.

Koos õppetööga alustasid tööd ka esimesed klassi-
välised ringid, nii ainealased, isetegevuslikud kui ka
kehakultuuriringid. 1945/46. õppeaastal oli ainealas-
test ringidest suurim kirjandusring, kuhu kuulus 21
õpilast. Muusika- ja näiteringi kuulus kokku 20 õpi-
last. Punase Risti ja Punase Poolkoo Ühingusse kuulus
51 liiget. Kehakultuurikollektiivi aga 69 liiget. ¹⁾

Esimestel aastatel ringide töö toimub loiult, ja
õpilased ei võta aktiivselt sellest osa.

Ringide töö kestab pidevalt õppeaastate vältel.
Vastavalt materiaalse baasi/täiendamisele moodustatakse
ka uusi ringe, nagu fotoring (1951/52. õppeaastal)
Ringide töövormid muutuvad mitmekesisemaks. Korraldati
ettekandeid, referaate, esineti näitustega. Kunstilise
isetegevuse kollektiiv korraldas puhkeõhtuid ja andis
aktuste puhul kontsertosa.

Tublisti töötasid ringid õppevahendite valmista-
mise alal. Koostati tabelid ja stende.

1952/53. a. alustas tööd keskkoolis ALMAVÜ orga-
nisatsioon alasektsioonidega: laskuring ja meteorolo-
giliste vaatluste ring.

1954/55. õppeaastal oli keskkoolis juba terve rida
ainealaseid ja tehnilisi ringe: "Noor elektrik", vene
keele ring, matemaatika ring, ajalooring, kunstiring.
Lisaks neile oli suur hulk õpilasi koondunud ALMAVÜ
organisatsiooni, Punase Risti organisatsiooni, keha-
kultuuri kollektiivi ja kunstilise isetegevuse
ringidesse. Neist Punase Risti organisatsiooni kuulus
120 õpilast, ALMAVÜ-sse 78, kehakultuurikollektiivi
94. ¹⁾

1) Loksa Keskkooli arhiiv, aasta aruanne 1945/46.

2) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanne 1954/55.

Kooli mudilaskoor

Keskooli õpilased saavutasid mitmeid ülevabariigilisi märkimisväärseid tagajärgi nii kunstilises isetegevuses kui ka spordis.

Ringide töö toimus kogunud õpetajate juhendamisel, mille tõttu töö ringides olid mitmekesine ja huvitav. Seetõttu oli ka osavõtt ringide tööst elav ning ringiliikmed suhtusid töösse nõuetava kohusetundega.

Ringide arv keskkoolis kasvas ja koos õpilaste arvu kasvuga suurenes ka osavõtjate arv. 1956/57. õppeaastal töötasid näiteks järgmised ringid: 1) ajalooring (15 liiget), 2. vene keele ring (20 liiget), 3. matemaatika ring (18 liiget), 4. fotoring (22 liiget), 5. raadioring (10 liiget), 6. kunstiring (14 liiget), 7. õmblusring (10 liiget), 8. Noorte naturalistide ring (25 liiget), 9. kunstilise isetegevuse kollektiiv (105 liiget), 10. kehakultuurikollektiiv (120 liiget), ALNAVU organisatsioon (215 liiget) 12. Punase risti ring (318 liiget).¹⁾

Ringide tööle pöörasid suurt tähelepanu ka ainekomisjonid ja keskkooli ühiskondlikud organisatsioonid. Ei või jätta märkimata kommunistlike noorte suunavat ja juhtivat mõju ringide tööle. Töö hoogustamiseks on läbiviidud kunstilise omaloomingu konkursse ja näitusi.

Kunstilise isetegevuse kollektiivid on pidevalt esinenud keskkooli aktustel, peoõhtutel, kohtumisõhtutel, šeflusalustes kolhoosides, agitpunktides, vabariiklikel festivalidel.

1959/60. õppeaastal vabariiklikul koolinoorte isetegevuse ülevaatusel saavutas akordionistide ansambel I koha, estraadiorkester I koha, poiste võimlemisrühm I koha ja puhkpilliorkester III koha.

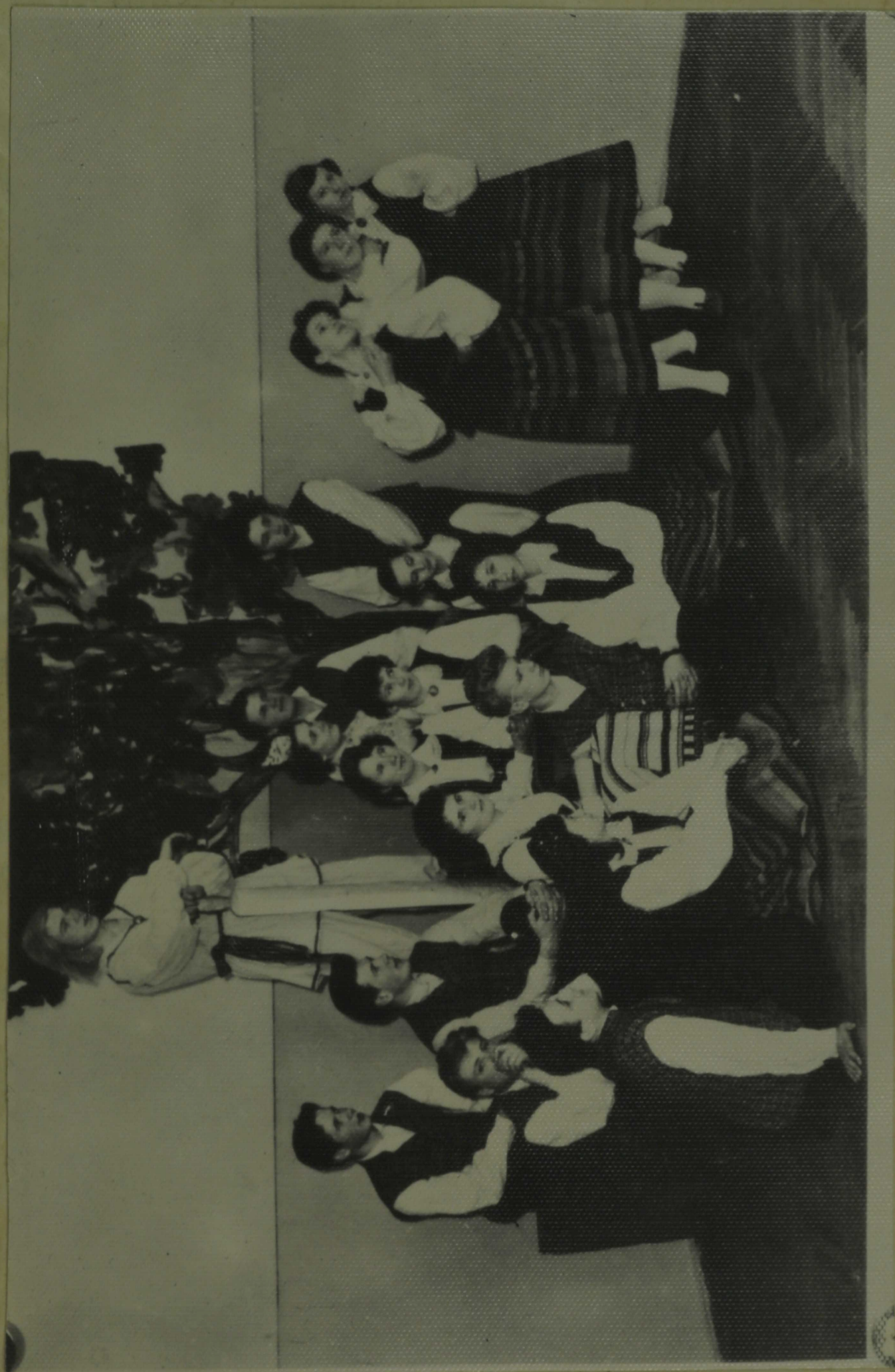
Kehakultuuri kollektiiv jagunes sektsioonideks: võrkpall, korvpall, võimlemine, kergejõustik, maadlus, male-kabe, lauatenis, laskmine, poks.

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanne 1956/57.

Kooli akordionistide ansambel

Montaaž Kalevipoja ainetel

Igal aastal toimusid keskkoolis traditsioonilised keskkooli spartakiaadid, millest võttis osa kogu õpilaspere. Viidi läbi keskkooli klassidevahelisi võistlusi, sõpruskohtumisi ja võistlusi teiste keskkoolidega.

Punase Risti Seltsi poolt teostati sanitaarkontrolli keskkoolis, tegutsesid alalised sanitaarpostid. Võeti osa õppeasutuste-vahelistest sanitaarpostide võistlustest.

Ringide töö iseloomustamiseks võib tuua näiteid ühel õppeaastal ringides toimunud üritustest. 1960/61. õppeaastal näiteks võib ringide tegevuse kohta märkida järgmist:

Ajalooring koostas ja pani üles rea stende tähtpäevade puhul: Lenini päevade puhul, Kodusõja aastapäeval. Suure Isamaasõja aastapäeval, Jaanuaripleenumi materjalide, seitsmeaasta plaani ülesanded jne. Korraldati Suure Isamaasõja aastapäeva tähistamiseks aktus. Viidi läbi rida ekskursioone Tallinna ajaloolistesse paikadesse ja muuseumidesse.

Käsitööringis õpilased õppisid valmistama silmuskoelisi esemeid (kindaid, mütsid, kampsoneid) värvilist ning valget tikandit (linikud)

Kunstiring viis läbi rea ekskursioone Tallinna näitustele ja muuseumidesse koos hilisema aruteluga. Töö kunstiringis toimus õpetaja-kunstniku juhendamisel. Teostati maalimist ja joonistamist.

ALMAVÜ liinis tegutsesid fotoring ja automoring.

Fotoringis viidi läbi uue fotolabaratooriumi sisustamine, valmistati filmi kuivatuskapp. Peale selle viidi läbi loenguid fotoaparaatide käsitamise, pildistamise tehnika, ilmutamise, välklambi kasutamise alal. Ringi liikmete poolt valmistati fotosid kõikidest koolis toimunud üritustest.

Poiste puhkpilliorkester

Tütarlaste puhkpilliorkester

Auto-motoringis valmistati õpilasi ette liikluse alal, teostati sõiduõpetust mootorrattal.

Kunstilise isetegevuse kollektiivid haarasid oma tööga 105 liiget. Tegutses naiskoor, 3 ansamblit, estraadiorkester, puhkpilliorkester, rahvapilliorkester, akordionistide ansambel, solistide ring, näitering, rahvantsu ring kolme rühmaga. Kontsertidega sisustati kõik aktused riiklike tähtpäevade puhul, esineti puhkeõhtutel, lastevanemate koosolekutel, agitpunktides, kolhoosides, ettevõtetes. Moodustati kunstilise isetegevuse brigaad (koosseisus 15 õpilast) milline võis anda ka n.ö. välkesinemisi.

Kehakultuuri liikmete arv oli 150 liiget. Töötas 9 sektsiooni: võrkpall, korvpall, suusatamine, lauatennis, võimlemine, kergejõustik, uisutamine, jalgratas, laskmine, matkasport. Eesti NSV Vabariiklikud koolinoorte spartakiaadil võideti esikoht 3 spordialal. Üldse oli keskkoolis 120 VTK märklasi.

Välja pandi keskkooli rekordite tabelid, kergejõustiku edetabel, tšempionide fotod, diplomid, rändkarikad, spordialased fotovitriinid.

Punase Risti Seltsis oli 318 õpilast. Moodustati neli sanitaarposti. Ettevalmistust said neli sanitaarsalka. Ülerajoonilisel koolinoorte vahelisel sanitaarpostide võistlustel saavutati III koht.

Keskkoolis töötanud ja töötavad ringid omavad küllaltki olulist tähtsust nii õppetöö abistamisel kui õpilaste kultuurilisel ja ideelis-poliitilisel kasvatamisel. Mis on aga peamine - ringid kasvatavad õpilastes huvi ja armastust oma töö vastu, annavad võimaluse loova mõtte arengus, valmistades nii ette kommunistliku töö eesrindlasi.

Kokkuvõttes tuleb märkida, et ringide töö on igati aidanud kaasa keskkooli õppekasvatustööle ja tuleb teha kõik, et tõmmata kaasa üha enam õpilasi.

Õpilased sportliku võimlemise tunnis

Loksa Keskkooli I lend 1955.a.

Kooli rahvatantsurühm

Loksa Keskkooli tootmisõpetuse
organiseerimine.

Üheks oluliseks tööloiguks keskkooli õppetöös on tootmisõpetus, mille vältel õpilased omandavad praktilise tööoskuse ja teoreetilised teadmiste rakendamise praktikas. Tootmisõpetus viidi sisse 1960/61. õppeaastal.

Nõukogude kooli õppe- ja kasvatustöö põhialuseks peab saama tihe side tööga, kommunistliku ülesehitustöö praktikaga.

Tootmisõpetuse eesmärgiks üldhariduslikus polütehnilises töökeskkoolis on:

1) Õpilaste järjekindel kasvatuslik mõjutamine selles suunas, et neis kasvatada armastust töö vastu, valmisolekut pärast kooli lõpetamist asuda ühiskondlikult kasulikule tootmistööle.

2) Anda õpilastele lai üldhariduslik polütehniline silmaring, et nad orienteeruksid tänapäeva ühiskondliku tootmise keerulikes protsessis ja oskaksid teadlikult valida endale tulevast tegevusala.

3) Laialdase polütehnilise silmaringi baasil anda ka spetsiaalsem ettevalmistus kitsamal kutsealal, nii et õpilane võiks pärast kooli lõpetamist koolis õpitud kutsealal tööle hakata.

Tootmisõpetus sisaldab eneses teoreetilisi tunde ja praktilist tööd keskkooli kabinettides ja õppetöökodades.

Lisaks keskkoolis läbiviidavale tootmisõpetuse tundidele on võimalik tootmisõpetuse praktilisi tunde läbi viia ka ettevõtetes. Sellist moodust kasutatakse juhul/kui keskkooli materiaalne baas antud erialal ei ole küllalt suur ning täielik. Selliseks on näiteks remondiluksepa eriala. Tootmisõpetuse praktilised tunnid mainitud erialal viiakse siis läbi Loksa Laevaremonditehases.

Õppepraktika freespingil

Valmistatud tööde kontroll

Tootmisõpetus toimub keskkooli IX ja X klassis. Järgmisel õppeaastal s.o. 1963/64. õppeaastal juba ka XI klassis. Seejuures toimuvad praktilised tunnid kogu õppeaasta vältel koos teoreetiliste õppetööga.

Tundide käigus antakse õpilastele ka vajalik ülevaade tänapäeva tootmise organiseerimisest, planeerimisest, ökonoomikast, tehnoloogiast. Kooli pedagoogiline kollektiiv hoolitseb igati selle eest et praktikumide ja õppepraktika käigus süveneksid ja laienuksid õpilaste poolt omandatud teadmised ja oskused, et õpilastes kasvaks armastus tootva töö vastu.

Kooli pedagoogiline kollektiiv jälgib, et õpilaste kohtlemine ettevõtete juhtkonna ja tööliste poolt ei oleks vastuolus kasvatuslike põhimõtetega. Samuti jälgib, et töökodades ja tehastes oleks tagatud õpilastele maksimaalne tööohutus ja et seal peetaks rangelt kinni ettenähtud sanitaarsetest ja hügieenilistest nõuetest.

Tootmisõpetuse õigeks organiseerimiseks ja selle kasvatusliku mõju tõstmiseks kool teeb laialdast selgitustööd lastevanemate ja õpilaste hulgas selle tähtsusest, ülesaannetest ja korraldamisest, hoolitseb selle eest, et lastevanemad igati seda üritust toetaksid.

Kooli vastavad ainekomisjonid arutavad kooli ulatuses, kuidas konkreetseid tingimusi arvestades saaks koolis paremini siuda üldainete, tootmisõpetuse üld- ja eriainetega õpetamist.

Õpilastele tutvustatakse õpitavate ainete ajaloo põhiliste faktidega ja neile näidatakse kuidas teaduse arenemine on alati seoses olnud inimühiskonna praktiliste vajadustega. Erilist tähelepanu pühendatakse õpilaste tutvustamisele kodumaa teadlaste avastuste ja leiutustega, mille abil kasvatatakse õpilasi nõukogude patriotismi ja rahvusliku uhkuse vaimus.

Tootmisõpetuse eriainete tundides tuuakse esile vastava ala eesrindlaste töid ja näidatakse uue tehnika rakendamist sel alal.

Õpilane töötamas puurpingil

IX^b klassi valmistatud tööd

Tootmisõpetuse üld- ja eriaainete tunnid viiakse läbi gruppides, peamiselt praktikumi vormis.

Näitlike õppevahenditena kasutatakse tegelikke masinaosi ja -sõlmi, töötavaid ja mittetöötavaid makette ja mudeleid, diapositiive, diafilme, kinofilme, jooniseid, tabeleid, skeeme, tahvlijooniseid jne.

Üheks praktikumide tähtsaks koostisosaks on kujunenud ekskursionid. Iga ekskursion omab kindlat kasvatuslikku eesmärki. Ekskursionil teevad õpilased iseseisvalt, vastavalt varem antud juhenditele, vaatlusi ja mitmesuguseid mõõtmisi.

Õpilaste õppeedukust hindab praktikumi juhendaja viiepallise süsteemi järgi. Hindamisel on põhiliseks kriteeriumiks iga praktilise töö teostamise kvaliteet ning oskus selgitada selle sisu ning ülesannet.

1963/64. õppeaastal lõpetab Loksa Keskkooli esimene lend, kes peale teoreetilise kursuse omavad veel vastava eriala tööstuses või põllumajanduses töötamiseks.

Antud perioodil, võrreldes eelmistega on kool saavutanud kõige paremaid töö tulemusi. Aasta, aastalt on laienenud kooli materiaalne baas, tõusnud õppedukus ja paranenud õppe-kasvatustöö.

Loksa Keskkooli tootmisõpetuse
 graafik 1962/63. õppeaastal

Jrk. nr.	kl.	Eriala	Tundide arv nädalas	Õpilaste arv	Tundide läbiviimise koht
1.	IX	Taimikasvatajad-meh- hanisaatorid	5	14	Kolhoos "Majak"
2.	IX	Kaubandusalal töötajad	9	12	Loksa Keskkool
3.	IX	Remondilukksepad	5	11	Loksa Laevaremonttehas
4.	X	Autoremont-lukksepad	5	14	Loksa Laevaremonttehas
5.	X	Kaubandusalal töötajad	5	15	Loksa Keskkool
6.	X	Ehitajad-maalrid	5	13	Loksa Laevaremonttehas

Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanne 1962/63.a.

Õpilaste ja klassikomplektide arv
1944 - 1963.

Õppeaasta	Õpilaste arv	Klassikomplektide arv
1944/45.	210	7
1945/46.	202	7
1946/47.	254	9
1947/48.	250	9
1948/49.	269	9
1949/50.	290	9
1950/51.	310	12
1951/52.	335	13
1952/53.	365	15
1953/54.	410	18
1954/55.	460	21
1955/56.	509	24
1956/57.	545	26
1957/58.	628	26
1958/59.	579	26
1959/60.	607	26
1960/61.	635	26
1961/62.	696	27
1962/63.	761	30

---

1) Loksa Keskkooli arhiiv, aastaaruanne 1944/45 -
1962/63.a.

L õ p p s õ n a .

Eespool toodud käsitlese põhjal selgub, et Loksa kool oma ligi saja aastase ajaloo vältel on läbi käinud pika ja raske arengutee. Kool asutati Kõnnu valla Loksa koolina. Kool on selle aja jooksul kandnud 2-klassilise ministeeriumikooli, algkooli, mittetäieliku keskkooli ja käesoleval ajal keskkooli nime.

Eesti rahvakooli arenemise alguseks olid XIX sajandi teisel poolel ja XX sajandi algul kapitalismi areng, eesti rahvuse kujunemise ja kultuuriliste sidemete tihenedamine.

Hoolimata balti parunite ja pastorate püüdest hoida eesti rahvast pimeduses ja kooli kasutada saksastamise eesmärgil, hakkas rahvakool siiski rohkem teenima kohaliku rahva vajadusi, kuna 1875. aastast kehtis koolikohustus. Nii ehitati ka Loksa koolimaja, kus hakati õpetama õpilastele vajalikke teadmisi.

Loksa kooli ülalpidamine oli veeretatud Kõnnu valla töötavale talurahvale nagu kogu Eestimaal. Mõisnikud Kõnnu vallas ei kandnud (peale ehitusmaterjal esimese koolimaja jaoks) mingeid kulutusi. Kõige eselle tõttu töötas kool viletsates tingimustes, oli varustatud väheste õppevahenditega ja halva kooliinventariga.

Loksa kooli õppetaset kirjeldab alla ka kooliõpetjate majanduslikult raske olukord. Kõnnu valla rahvakooli lühikesest õppeajast kulutati suur osa piiblilugude, katekismuse, kirikulaulude ja palvuste tuupimisele. Selle tõttu omandasid õpilased Loksa koolis ainult hädavajaliku lugemis- ja kirjutamisoskuse, algteadmisi aritmeetikas, geograafias ning üsna piiratud vene keele oskuse.

Talurahva raske materiaalse olukorra tõttu lahkusid Loksa koolist Oktoobrirevolutsiooni eelsel perioodil umbes üks kolmandik õpilastest koolikursust lõpetamata.

1905-1907. aasta revolutsiooni tulemusena lubati koolis õpetamist ajutiselt emakeeles.

Pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu Eestis asus nõukogude võim rahvahariduse ümberkorraldamisele töörahva huvides. Kaotati koolis usuõpetus, kehtestati emakeele õpetamine, mis oli kõige tähtsamaks vahendiks, et muuta haridus töötava rahva lastele kättesaadavaks.

Saksa okupatsioon 1918. aastal hävitas nõukogude võimu saavutused, püüdis seada kooli eeskätt eesti rahva saksastamine teenistusse.

Kodanliku diktatuuri tingimustes jäi rahvahariduse süsteemi aluseks ühtluskool ja selle esimeseks astmeks jäi kohustuslik emakeelne tasuta ning ilmalik 6-klassiline algkool, kuid juba 1923. aastal viidi usuõpetus uuesti koolidesse esisse. Kodanluse hariduspoliitikas oli algkool määratud ainukeseks hariduse saamise vahendiks töörahva lastele.

Üldiselt arenes kool edasi. 1927. aastal, peale vana koolimaja põlemist ehitati Loksa koolile uus koolimaja, milline oli palju suurem ja avaramate klassiruumidega kui vana koolimaja.

1940. aastal, pärast nõukogude võimu taaskehtestamist Eestis, viidi koolides sisse nõukogude kooli süsteem, mille kohaselt muudeti kool 7-klassiliseks kooliks. Koolikohustust laiendati, koolides hakati õpetama vene keelt. Suletati kodanlikud lasteorganisatsioonid ja alustasid tööd pioneeri- ja komsomoliorganisatsioon. Nõukogude võim tegi kooli kättesaadavaks töötavale rahvale.

Fašistlik okupatsioon katkestas ajutiselt koolis nõukogude võimu poolt teostatud korraldused. Kool muudeti uuesti 6-klassiliseks kooliks.

Pärast Nõukogude Eesti vabastamist seati kool Eestis kõige laiemate rahvahulkade teenistusse. Loksa koolis avati uuesti VII klass. Paranes kooli materiaalne olukord ja õppe-kasvatustöö.

1951. aastal muudeti Loksa Mittetäielik Keskkool Loksa Keskkooliks.

Kaasajal on haridussüsteemi edasiarendamisel põhiliseks küsimuseks õppetöös teoreetilise osa uha tihendam seostamine praktikaga. K.Marx ja V.I.Lenin asetasiid õpetuse ning tootliku töö ühendamise idee reaalsele sotsialismi ja kommunismi eest peetava proletaarse võistluse pinnale, orgaaniliselt sidudes seda noorsoo polütehnilise kasvatamisega sotsialistlikus ühiskonnas.¹⁾ K.Marx kirjutas et laste kasvatamisel teatud vanusest alates on tarvis ühendada tootlik töö õppimise ja võimlemisega. See saab olema "mitte üksnes ühiskondliku tootmise suurendamise meetod, vaid ka ainus igakülgsest arenenud inimeste kujundamise meetod".²⁾

Need seisukohad on aluseks õppe- ja kasvatustöö organiseerimisel ja neist tuleb lähtuda õppe- ja kasvatustöö uute vormide rakendamisel.

Koolisüsteemi reorganiseerimisega omandab polütehniline haridus noorsoo kommunistlikus kasvatuses väärrika koha.

Keskkooli materiaalne baas on läbi teinud täieliku murrangu. Endisedst kodanliku aegsest algkoolist, milline omas ainult vananenud inventari ja vähesel määral õppevahendeid on kool muutunud suureks keskkooliks eeskujulikult sisustatud kabinettide ja töökodadega, milliste sisseseade vastab kaasaegse kooli nõuetele.

Keskkooli õppe-kasvatustöö on tunduvalt arenenud, muutunud sisukamaks ja kindlustanud keskkooli lõpetanuile noortele tugevad teadmised ja kasvatanud neis marksistlik-leninlikku maailmavaadet, kommunistlikku suhtumist töösse ja ellu. Ei ole kahtlust, et ka tulevikus keskkool täidab oma ülesande kommunismi ehitajate noore põlvkonna kasvatamisel.

---

1) V.I.Lenin, VK(b)P programmi projekt, Teosed, 29 .kd., lk.91.

2) K.Marx, Kapital, I kd. Tallinn 1953, lk.419.

V i i d a t u d k i r j a n d u s e
j a a l l i k a t e n i m e k i r i .

I Marksismi-leninismi klassikud.

Mark, K., Kapital, I kd., Tallinn 1953.

Lenin, V.I., VK(b)P programmi projekt, Teosed,
29. kd., Tallinn 1954.

Lenin, V.I., Teosed, 31.kd., Tallinn 1955.

II Kirjandus.

Eesti NSV ajaloo periodiseerimisest, Tallinn 1952.

Seadus kooli ja elu sidemete tugevdamise ja haridus-
süsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus,
Tallinn 1959.

Eesti Maa. Rahvas. Kultuur, Tartu 1926

Pint, A., Rahvahariduse edusammud Nõukogude Eestis,
Tallinn 1953.

Lipp, M., Kodumaa kiriku ja hariduse lugu II kd.,
Jurjev 1890.

Ruut, K., Eesti rahvakooli ajalugu, Viljandi 1921.

Pöld, P., Eesti kooli ajalugu, Tartu 1933.

Kask, A., Võitlus vana ja uue kirjaviisi vahel XIX sajandil.....
eesti kirjanduses, Tallinn 1958.

III Arhiivimaterjalid.

Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv (RAKA),
fond 2740, Kõnnu vallavalitsus.

Eesti NSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku
Ulesehituse Riiklik Keskarhiiv (ORKA),
fond R-1505, Loksa rajooni Haridusosakond.

Tallinna linna ja Harju rajooni Riiklik Arhiiv.

Fond 884, nim.4, sü.8. Harju Maakonna Valitsuse Maa-
konnakoolivalitsuse ringkirjad.

Fond 884, nim.4, sü.7. Harju Maakonna Valitsuse Hari-
dusosakonna kirjakogu V, 1918-1919.

- Fond 884, nim.4, sü.10. Harju Maakonna Haridusosakonna kirjakogu Nr. VIII, Uleüldine kirjavahetus 1918-1919.
- Fond 884, nim.4, sü.5. Harju Maakonna Valitsuse kirjakogu Nr.1. Haridusministeeriumi korraldused ja kirjavahetus, 1918-1919.
- Fond 884, nim.4, sü.1. Harju Maakonna Haridusosakonna protokollid I, 1920-1923.
- fond 884, nim.4. sü.856. Harju Maakonna Valitsuse Haridusosakonna kirjakogu Nr. 24, Õppejõudude ametist vabastamisest Tallinnas ja Harjumaal. 1939-1940.
- Fond 884, nim.4, sü 842. Harju Maavalitsuse Haridusosakonna kirjakogu Nr. 1, keskvalitsuse juhatuskirjad ja ringkirjad, 1939-1940.
- Fond 884, nim.4. sü. 845 Harju Maavalitsuse Haridusosakonna kirjakogu Nr. 7-a, Koolivõrgu muudatuste kohta.
- Fond 884, nim.4, sü.884. Harju Maavalitsuse Haridusosakonna kirjakogu Nr. 7, Koolivõrk 1939/40. Haridusosakonna juhataja ettepanekud Harju Maavalitsusele, kirjavahetus vallavalitsusega jt. koolivõrgu kavast.
- Fond 884, nim.4, sü.847. Harju Maavalitsuse Haridusosakonna kirjakogu Nr. 14 1939/40. Harjumaal II piirkonna koolide inspektori kirjavahetus.
- Fond 884, nim.4, sü. 879. Harju Maavalitsuse Haridusosakonna kirjavahetus vallavalitsusega jt. koolikohustuse täitmisest. Andmed koolivõrgu kohta ja kirjavahetus koolivõrgus toimunud muudatuste kohta.
- Fond 51, nim.1, sü. 705. Harju Maavalitsuse Haridusosakonna Harjumaal õppeasutuste tunnikavad 1943/44.5.a.

Loksa Keskkooli arhiiv.

Aasta aruanded, 1945/46-1961/62

Direktori käskkirjad, 1961/62.

Klassipäevikud, 1951/52 - 1961/62.

Lastevanematekomitee protokollid, 1951/51 - 1961/62.

Pedagoogilise nõukogu protokollid 1954/55 - 1961/62.

Pioneerorganisatsiooni kroonika 1944/45 - 1961/62.

Komsomoliorganisatsiooni kroonika 1944/45 - 1961/62.

Päevaraamatud 1874/75 - 1902/1903.

Protokolliraamatud 1874/75 - 1902/1903.

IV Trükitud allinad

Koolipidamise seadus Eestimaa Evangeeliumi luteruse usu maakoolidele Eestimaa Ülema Maa-kooli-kohtu poolt väljaantud, Tallinn 1878.

Põhjuskiri Rahva Hariduse Ministeeriumi Rahva koolide Seltsile, Aleksandri vallas, Tallinna kreisis, Eestimaa kubermangus, Reval 1901.

Avalikkude algkoolide seadus. Vastu võetud Asutava Kogu poolt 7.mail 1920. Eesti Õpetajate Liidu kirjastus nr 1, 1920.

V Perioodika.

"Nõukogude Kool["], nr. 1, 1940.

" " nr. 11, 1958.

" " nr. 9, 1959.

"Nõukogude Õpetaja" november, detsember 1940.

" " märts 1941.

" " detsember, 1959.

"Talurahva Hääl", juuni 1940.

"Rahva Hääl", detsember 1961.

V/ Suulised andmed.

J. Roosaar - Loksa kooli endine õpilane.

E. Weidenberg - Loksa kooli endine õpilane, hiljem
laeva/kapten (pensionär)

I. Soosalu - Loksa kooli endine kooliteenija (pensionär)

A. Mikiver - Loksa kooli endine direktor (pensionär)

S i s u k o r d

Sissejuhatus.....	lk. 3
I Loksa kool XIX ja XX sajandil kuni Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsioonini.....	lk. 6
II Loksa kool Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja Kodusõja perioodil(1917-1920)...	lk. 25
III Loksa kool kodanliku diktatuuri perioodil (1920-1940)	lk. 32
IV Loksa kool esimesel nõukogude võimu aastal ja Suure Isamaasõja perioodil (1940-1944)...	lk. 47
V Loksa Keskkool <i>sõjajärgsel perioodil kuni käesoleva ajani</i> (1944-1962)	lk. 51
Lõppsõna	lk. 83
Viidatud kirjanduse ja allikate nimekiri ...	lk. 86